

Hengelo **toen** & nu

2

Hengelo **toen&nu**

is een twee-maandelijks uitgave van de
Stichting Oald Hengel en het
Historisch Museum Hengelo.
Beekstraat 51, 7551 DP Hengelo Ov.,
telefoon 074-2594216

e-mail: info@historischmuseumhengelo.nl
www.historischmuseumhengelo.nl
www.twitter.com/museumhengelo
IBAN: NL30RABO0104790652
BIC: RABONL2U

Openingstijden museum:
Maandags gesloten
dinsdag t/m vrijdag van 13.00-17.00 uur
zaterdag en zondag 14.00-17.00 uur

Bestuur:
Voorzitter: Gerard van Houweninge
Vice-voorzitter: Frans Tillemans
Secretaris: Gerard Jilleba
Penningmeester: Gerrit Nieuwenhuis
Leden: Jan van Alsté
Gerrit ter Welle (PR & communicatie)
e-mail: pr@historischmuseumhengelo.nl

Redactie:
e-mail: redactie@historischmuseumhengelo.nl
Hans le Loux, tel. 074-2429893
Laura Leusink, e-mail: lauraleusink@tiscali.nl
Elske Harmsen, email: elskeharmesen@gmail.com
Wil Zwienenberg
Foto-redactie:
e-mail: foto@historischmuseumhengelo.nl
Bert Schuite, tel. 074-2429574

Minimum donatie: € 20,00 per jaar
Buiten Hengelo (in Nederland) € 23,50 per jaar
Buitenland op aanvraag.
Donatie inclusief periodiek "Hengelo toen&nu",
exclusief deelname aan excursies,
bijeenkomsten werkgroepen.

Opzegging donateurschap dient schriftelijk of per mail te
geschieden uiterlijk in de maand november.
e-mail: administratie@historischmuseumhengelo.nl

MUSEUM HENGEL

ISSN-nummer 1876-4606

© Niets uit deze uitgave mag worden ver-
veelvoudigd en/of openbaar gemaakt door
middel van druk, fotocopie, microfilm of op
welke andere wijze ook, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Het volgende nummer van "Hengelo toen&nu"
zal verschijnen omstreeks 9 juni 2015.
De kopij voor dit nummer moet, bij voorkeur
via e-mail, uiterlijk 30 april 2015 bij de
redactie binnen zijn.

Oplage: 2000 exemplaren
Opmaak: Twentie design en dtp, Hengelo
Druk: Drukkerij Roelofs, Enschede

Van de redactie

Wie durft te zeggen dat Oald Hengel zich alleen maar
met het verleden bezighoudt heeft het mooi mis.

Het februari-nummer met suggesties voor de Pastorie-
straat was nog eens niet verschenen of je kon in de krant
het verhaal lezen van Jan Tibben. Hij suggereerde dat
het hoog tijd werd om iets aan deze straat te doen.

We wachten de initiatieven af. Aan het college zal het niet
liggen die ziet behoud van monumenten niet als haar
taak. Maar dat wisten we al.

Behalve aandacht voor de Pastoriestraat is er een hele
verzameling verhalen over de bevrijding, dit jaar 70 jaar
geleden.

Het blijkt dat de belangstelling voor dit heugelijke feit
niet tanende is.

Iedere keer komen er weer verhalen naar boven. Wel-
licht ook omdat er de eerste jaren na de oorlog weinig
aandacht werd besteed aan de belevenissen van gewone
mensen.

Toch bestaat het gevaar dat het allemaal ingrijpender
wordt voorgesteld dan het in werkelijkheid was. Gebeur-
tenissen die op zich niet schokkend zijn, maar nu aan-
dacht krijgen omdat ze met die periode te maken hebben.
De kunst is nu de interessante verhalen er uit te pikken.
We hopen dat we er deze keer in geslaagd de juiste keuze
te maken.

In dit nummer

(Historisch) Museum Hengelo	35
De bevrijding van Hengelo	37
Oorlogsherinneringen	39
Herinnering aan het laatste oorlogsjaar	40
They couldn't have done better	41
70 jaar bevrijd	45
Markegrenzen in Hengelo (II)	47
De straat waarin wij wonen	49
Pop in Anninkshook	55
Lezers reageren	59
Tentoonstelling	60
Wie, wat, waar, wanneer?	61
Mededelingen	63

Foto omslag: April 1945. Tank met bevrijder en verheugde
Hengeloërs aan de Oldenzaalsestraat.

(Historisch) Museum Hengelo

Oald Hengel, Historisch Museum Hengelo en nu Museum Hengelo. De naamgeving weerspiegelt de ontwikkeling die ons museum doormaakt. Een ontwikkeling die inspeelt op de veranderende rol die musea in de samenleving vervullen. Wat is die rol?

Ons museum is ooit – vlak na de Tweede Wereldoorlog – opgericht om te voorkomen dat historische wetenswaardigheden, plekken en voorwerpen in de vergetelheid zouden raken. Dat is nog steeds een belangrijke bestaansreden voor ons museum. Dat Hengelose erfgoed ondersteunt de identiteit van de Hengeloërs en draagt bij aan hun trots op de lokale omgeving en gevoel van eigenwaarde. Maar met het vastleggen van het verleden bereik je geen groot publiek. We willen het toegankelijk maken voor alle generaties, om verleden, heden en toekomst met elkaar te verbinden.

Verleden, heden, toekomst

Om die verbinding tot stand te brengen onderscheidt ons bestuur een drietal rollen voor het museum:

- *Kenniscentrum*: over het verleden en de geschiedenis van Hengelo
- *Educatie*: via onderwijsprogramma's voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs jongeren bewust maken van het verleden en de betekenis ervan voor het heden. Maar ook: via lezingen andere generaties inzicht geven in het bijzondere van onze stad.
- *Permanente en kortdurende exposities*: onze – waardevolle – collecties laagdrempelig toegankelijk maken.

Een stad en haar samenleving zijn nooit af. Blijft zich ontwikkelen en creëert daarmee continu nieuwe geschiedenis. Om het 'nu' te kunnen begrijpen is kennis van het verleden zinvol. Je kunt daardoor bewuste keuzes maken voor de toekomst.

“Het verhaal van Hengelo”

Ons museum streeft ernaar een compleet beeld van Hengelo te presenteren. Wie waren wij, wat hebben wij gepresteerd, hoe zijn we in het heden terecht gekomen en wat betekent dat voor onze toekomst.

Dat doen we niet alleen. Onze industriële geschiedenis heeft een belangrijke stempel op Hengelo gedrukt. Deze geschiedenis is gevormd door innovatieve en ondernemende mensen. Hun leefwereld, cultuur en erfgoed zijn te vinden in ons **Museum Hengelo** aan de Beekstraat. Voor de producten van de industrie kun je terecht in het **HEIM**, dat overigens ooit is begonnen als werkgroep van ons museum.

Die Hengeloërs hebben ook het culturele klimaat van onze stad gevormd. Ons museum bezit veel bijzondere werken van vroegere en hedendaagse Hengelose beeldende kunstenaars. Ook die zijn medebepalend voor 'het verhaal van Hengelo'. Dat complete verhaal kun je bij ons museum zien en ervaren. Bibliotheek, Crea en Muziekschool dragen bij aan de huidige ontwikkeling van mensen. Met hen en andere culturele instellingen werken we samen om verleden, heden en toekomst van onze stad te verbinden. Dat begint in ons eigen museum, door een helderder 'verhaallijn' te presenteren. Daar wordt aan gewerkt.

Beeld

Een hedendaagse opvatting over de rol van ons museum vraagt om een hedendaagse uitstraling. Vandaar een nieuwe naam en nieuw logo: Museum Hengelo. Met dank voor de ontwerper ervan, Arnold ter Welle.

Namens het bestuur,
Gerard Jilleba

'Een grand hotel van klein formaat'

't Lansink

Tuindorphotel & Restaurant

CT Storkstraat 18 7553 AR Hengelo (Ov)

Tel: 074 - 2910066

info@hotellansink.com - www.hotellansink.com

**een bril
van
ter braak**
goed gezien!

INDUSTRIESTRAAT 52 HENGLO TEL. 291 46 87
WINKELCENTRUM HASSELO TEL. 277 19 99

De bouwmarkt met service

Bergweg 9-13 Hengelo o.
Telefoon: (074) 291 89 07

Ook voor al uw klussen telefoon 06 11 14 55 45
Fixet Hackfort Noord

*Zelf meer
bereiken*

*door
samen te
werken*

De Rabobank biedt de kracht van de coöperatie.

Als coöperatieve bank geloven wij in de kracht van het collectief. Samen bereik je immers meer dan alleen. We delen kennis en stellen een deel van onze gelden beschikbaar via sponsoring en donaties.

rabobank.nl/centraaltwente

Een aandeel in elkaar

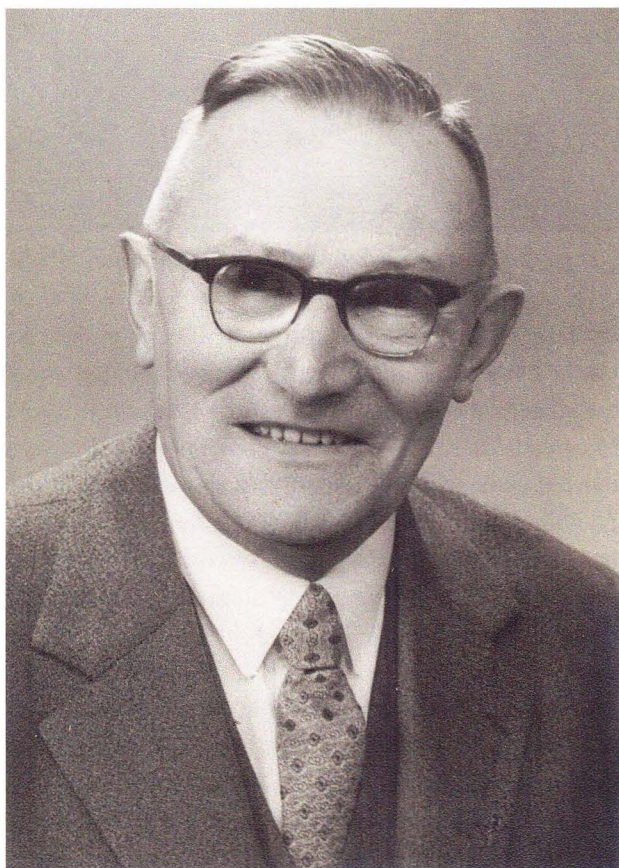
Rabobank

De bevrijding van Hengelo

Hoe vader A.P. van Kleef dit beleefde en beschreef

Netty Bakker

Pas jaren na de oorlog kreeg Yvonne van Diepen – van Kleef het ooggetuigenverslag van de bevrijding van Hengelo onder ogen dat haar vader A.P. van Kleef in 1945 schreef. Het ontroerde haar zodanig dat zij het anno 2015 met de lezers van ‘Hengelo toen&nu’ wil delen.

A. van Kleef was directeur van de busonderneming TADO en later agent van de T.E.T. Hij was zeer geïnteresseerd in verkeer en infrastructuur. In 1952 richtte hij bij zijn huis aan de Thiemsbrug ‘Tankstations en Oliehandel Gebroeders van Kleef BV’ op. Met de gebroeders bedoelde hij zijn zoons. In 2012 vierde de firma als RoadrunnerGroep haar 60-jarig bestaan.

In de zeventiger jaren werd de rotonde Thiemsbrug een kruising met verkeerslichten en verhuisde het tankstation naar de overkant van de Oldenzaalsestraat, waar nu winkelcentrum Thiemsbrug is. Op de plaats waar het huis van de familie van Kleef stond, staat nu het appartementengebouw Thiemsstate.

Leest u mee in het emotionele en gedetailleerde verslag:

Paaszondag 1 april 1945; alles is stil en verlaten in de grote industriestad Hengelo. Vanaf mijn bovenwoning op een der drukste punten van Twente, waar vier hoofdwegen elkaar kruisen, heb ik een ruim uitzicht over de doodse stad. Overal nog de verschrikkelijke verwoestingen van de zware bombardementen van 6 en 7 oktober 1944 en daar tussen geen leven. De gehele bevolking van ruim 40.000 mensen blijft op deze trieste Paasdag in huis. Slechts zwaar vermoeide en uitgeputte Duitse soldaten sukkelen voorbij (...)

Alleen aan het Twentekanaal hebben de moffen zich zwaar ingegraven in vele mitrailleursnesten. Het donderen van het Engelse tankgeschut doet de huizen schudden ...

Toch waren wij vol goede moed. In de namiddag van de eerste Paasdag ging van huis tot huis het grote nieuws dat stoottroepen van het tweede Britse leger, waarvan de hoofdmacht aan het kanaal door kapotte bruggen werd opgehouden, om het eindpunt van het kanaal waren heengetrokken en Enschede en Oldenzaal hadden bevrijd.

Tegen dinsdagmiddag 1 uur kwam, naast het tankgeschut van de overzijde van het kanaal, ook het gedonder naderbij uit de richting Oldenzaal. De spanning steeg met de seconde. Men kon het inslaan van granaten duidelijk horen en wij begonnen ons van de ruiten van onze bovenwoning terug te trekken.

Wat is dat?..We moeten met onze kinderen direct het huis uit, want het wordt nu te gevaarlijk.. twintig,dertig soldaten nestelen zich op het kruispunt voor ons huis en brengen met grote spoed machinegeweren in stelling (...) We komen nu midden in de vuurlinie te liggen en zijn snel met onze 10 kinderen naar beneden gegaan om te trachten één der achter ons gelegen straten te bereiken. Maar nauwelijks zijn we beneden, of wat is dat? Wat kijken die soldaten vriendelijk naar ons... dat zijn geen moffen.. Het zijn de eerste Engelsen!

Dinsdag 3 april om half drie zijn de eerste Engelse soldaten in het centrum van Hengelo. Zij zijn sluipend langs de huizen gekomen en 10 minuten later donderen de

Thiemsbrug eind jaren zestig

eerste tanks over de Oldenzaalsestraat en stationeerden zich op het kruispunt vlak voor onze woning.

Ogenblikken om nooit meer te vergeten

Van het kanaal klonk nog over de stad het ratelen van de Duitse machinegeweren en het bulderen van het Engelse tankgeschut. Maar daaroverheen klinkt het gejubel en welkomgeschreeuw van de bevolking. In enkele ogenblikken zijn duizenden mensen op de Oldenzaalsestraat bijeen. Iedereen is getooid met rood-wit-blauw of oranje. De vlaggen komen als het ware uit de gevels getoverd.

Inmiddels stormt tank na tank de stad in. Honderden vrachtauto's, tanks, kanonnen, duizenden soldaten en daaromheen de van vreugde jubelende bevolking.

DAT IS HET OGENBLIK DER BEVRIJDING

Nauwelijks staat een tank stil of jeugd en volwassenen klimmen er bovenop en toiden de Engelse soldaten met narcissen en andere bloemen. Het regent sigaretten en de sombere trekken op de vermagerde gezichten hebben plaatsgemaakt voor ongekende blijdschap en uitbundige vreugde.(...)

Bij de kapotte brug aan de kanaalhaven hebben de Duitsers ook alle beurtschepen en vrachtboten laten zinken. Maar één stoomboot van rederij Koppe, de Scheldestroom, die in een verborgen hoekje bij de Zoutindustrie was opgeborgen, was aan hun aandacht ontsnapt. Deze boot hebben de Engelsen midden in het kanaal veran-

kerd om als brugpeiler dienst te doen. In de tijd van 15 uur heeft men toen met materieel dat door het leger was meegenomen een nieuwe sterke brug gemaakt.

Machinefabriek Stork heeft steeds voor de Duitsers moeten werken en was doorlopend door Duitsers bezet. Toch kwamen uit deze fabriek als bij toverslag onderdelen en speciale gereedschappen te voorschijn, die daar reeds lange tijd verborgen waren om dienst te doen bij de bouw van de nieuwe brug.(...)

Nauwelijks is de noodbrug klaar, of de hoofdmacht komt in beweging. Het verkeer in de binnenstad, uitgezonderd op de trottoirs, wordt stopgezet. Britse militaire verkeerspolitie werd op de kruispunten opgesteld en een onafgebroken reeks van tanks van 30, 40 ja zelfs van 70 ton, honderden kanonnen en duizenden vrachtauto's donderden met een vaart van 60 á 70 km dwars door Hengelo in de richting van Oldenzaal. 's Morgens was de doortocht begonnen en 's avonds kwam reeds het bericht, dat Nordhorn en Lingen in Duitsland al bezet waren.

Deze reportage is lang niet compleet, maar geeft toch een bescheiden beeld van al hetgeen wij de laatste dagen hebben beleefd en gezien.

Dankzij A. van Kleef en zijn dochter Yvonne kunnen wij 70 jaar later de bevrijding van Hengelo meebeleven.

Oorlogsherinneringen

Opgetekend door Wil Zwienenberg

In gesprek met mevrouw Minie Remmerswaal - Koekoek op Munsterhuis, geboren in 1921 en opgegroeid bij het Lonnekermeer.

In de oorlog werden de paarden van boeren en buitenlui gevorderd door de bezetter. De paarden moesten gebracht worden naar de Bankastraat, waar sinds enige jaren de veemarkt van Hengelo was gevestigd.

De vader van mevrouw Remmerswaal vroeg aan de veearts, die praktijk hield aan de Deldenerstraat, hoe zij konden voorkomen dat de paarden moesten worden afgestaan. Het advies luidde: voer ze veel bieten, zodat ze 'dun op de mest' worden. Dan worden ze ziek. Zo gebeurde het. De veearts moest kort daarop komen en schreef het paard ziek.

Minie moest van haar vader de brief overhandigen aan de Bankastraat.

Zij zag aan de soldaat dat hij het 'ziek schrijven' verdacht vond, maar hij kon vervolgens niets anders dan het paard afschrijven. Zo was het paard van de familie 'gered'.

Mevrouw Minie Remmerswaal heeft na het behalen van haar U.L.O. diploma in 1937 gewerkt bij de fabriek 'M. de Wit, Fabrik van meetwerktuigen' aan de Kuipersdijk, als typiste en secretaresse van 1937 tot in 1946.

De fabriek 'M. de Wit Fabrik van meetwerktuigen' maakte vóór de Tweede Wereldoorlog dieptezeemeters voor Indië. En meters voor melkfabrieken, vooral voor België en Denemarken. Veel manometers gingen naar de BPM, de Bataafse Petroleum Maatschappij in Den Haag. En er werden 'schrijvende meters' gemaakt.

De medewerkers op het kantoor moesten de correspondentie verwerken in het Nederlands, Duits, Frans en Engels. Er werden veel offertes opgesteld, altijd in zesvoud. De sfeer in het bedrijf was altijd goed, ondanks de lichte jalouzie van de werknemers in de werkplaats ten opzichte van het kantoorpersoneel. Zij hoefden namelijk niet te klokken, mochten een half uur later beginnen én hadden ook nog eens een eigen fietsenstalling.

In 1944 vond er door de Duitsers een razzia plaats in het bedrijf en werd er op een weide aan de overkant van de rails grond afgegrensd met prikkeldraad, dat werd toen een 'kamp' genoemd. Er werden mannen meegenomen om dienst te doen als dwangarbeider. Meneer de Wit was al ondergedoken. De heer Luyckx, zijn waarnemer, werd opgepakt samen met twintig of meer mannen uit de fabriek. Mevrouw Remmerswaal heeft er alles aan gedaan om de mannen van het bedrijf vrij te krijgen, door bij 't Lansink een 'Ausweis' te bemachtigen. Dit is voor velen van hen gelukt.

Mevrouw Oorlog - van der Vlag (geb. 1922) vertelt:

Het gezin bestond uit de heer en mevrouw Oorlog en hun drie kinderen. Vader werkte als treinmachinist en zij woonden in de buurt van Stork. Er was geen werk meer voor hem. In september/oktober 1944 moesten zij hals over kop evacueren, omdat er bombardementen werden verwacht op Stork. Zij kregen onderdak bij de dames Van Benthem aan de Beekstraat (nu het Museum Hengelo) en hebben zich erg welkom gevoeld tot na de bevrijding.

'M. de Wit, Fabrik van meetwerktuigen' aan de Kuipersdijk

Schoolkinderen uit Hengelo onder de hoogtezon tijdens de tweede wereldoorlog.

Albert Geerdink zat tijdens de Tweede Wereldoorlog op de St. Janschool aan de Oude Postweg. Hij kan zich herinneren dat hij als 10 jarige met zijn 53 klasgenoten, meester Lindeman en juffrouw van de Lande, éénmaal per week naar het stadhuis ging. Om dan in het witte gebouw naast het stadhuis onder de hoogtezon te gaan liggen. Dat gebouw werd mogelijk tijdens de oorlog gebruikt als distributiecentrum van voedsel. Zover de heer Geerdink zich kan herinneren werden de hoogtezon behandelingen rond 1944 georganiseerd door de Gemeente voor alle schoolgaande kinderen in Hengelo. Dit om te voorkomen dat zij een vitamine D tekort zouden krijgen, waardoor de botziekte rachitis kan ontstaan. In het gebouw hingen hoogtezonnen aan het plafond. De kinderen moesten hun bovenlichaam bloot maken en dicht naast elkaar gaan liggen op de grond. Zo lagen ze 15 tot 20 minuten, lekker warm 'te bakken' onder de hoogtezon. De uitjes naar het stadhuis waren een heerlijke

Het oude stadhuis van Hengelo met bijgebouw

onderbreking van de school. En de ouders van Albert waren blij met de goede zorg voor hun kinderen door de Gemeente.

Herinnering aan het laatste oorlogsjaar

Hans Becude

Mijn ouders Koos en Mies Becude hadden samen een levensmiddelenwinkel op 'Het Wilbert' aan de Jan Steenstraat hoek Rembandtstraat.

Het gebeurde op een morgen van het najaar 1944, dat mijn vader klanten bezocht om boodschappenboekjes op te halen. Die morgen was er een onverwachte razzia, door Duitse soldaten. Ook mijn vader was de pineut. Hij werd opgebracht. Samen met andere mannen werden ze naar een weiland gebracht, een zijpad van de Enschedesestraat.

Mijn moeder kreeg te horen dat de mannen zich op het bovenstaande adres bevonden. Samen met zoon Hans (10 jaar) gingen we naar de plek waar mijn vader zich bevond, met een rugzak vol met benodigdheden. De mannen hebben de hele dag op het veld gestaan, en 's avonds werden ze naar het spoor (Hengelo - Enschede) achter het veld gebracht. Een week later kregen we een brief van vader waarin hij schreef dat hij het goed maakte, en dat hij valkuilen voor tanks moest graven voor aanvallen van de bevrijders in de buurt van de Duitse stad Vreden. Ze waren ondergebracht in een school in de stad Vreden.

Nu wilde het, dat er een collega-kruidenier, de heer Kloosterziel uit het Tuindorp van de Badstraat, verlof had gekregen terwijl mijn vader in Vreden zat. Hij adviseerde mijn moeder om naar de burgemeester te gaan voor een vrijbrief omdat het in de winkel niet goed ging. En gelukkig kreeg ze die. Samen met de collega, die terug moest omdat zijn verlof er op zat, is mijn moeder naar Vreden gefietst. Op de transportfiets, mijn moeder voorop de fiets en de collega fietsend. Ze hebben het gehaald maar vraag niet hoe, vele lekke banden en mijn moeder had op het laatst geen gevoel meer in haar benen die de hele weg over de stang hingen. Ondanks de vele regen die dag zijn ze 's avonds aangekomen bij de school in Vreden alwaar ze zich bij een Oostenrijkse Officier moesten melden. Hij zei: "Die verdomde vrouwen halen alle mannen weg." De volgende dag kregen ze van deze officier een grote zak met witte boterhammen mee naar huis. Maar ze moest beloven dat haar man terug zou komen. Terug in huis is er hard gewerkt voor een schuilplaats op zolder want mijn vader ging natuurlijk niet terug. Mijn ouders hebben een gezegende leeftijd gehaald van 85 en 88 jaar.

They couldn't have done better

Gerard Jilleba

Het verhaal van het Dorset Regiment 1939 – 1967

In april 1945 is Hengelo door de Engelsen bevrijd. Het Zuid-Engelse Dorset Regiment heeft daarbij, samen met hun Hampshire- en andere collega's, een doorslaggevende rol gespeeld. Onlangs is in Engeland een boek verschenen over de krijgsverrichtingen van dit regiment van de hand van Christopher Jary, *They couldn't have done better. The Story Of The Dorset Regiment In War And Peace 1939-67*.¹⁾

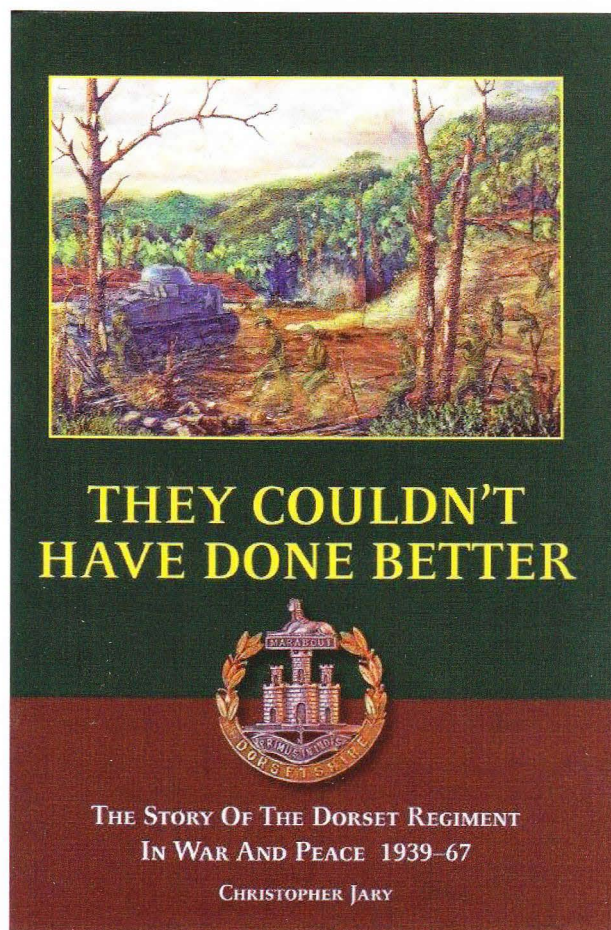
De geschiedenis van het regiment gaat terug tot 1702, toen het als 39th Foot²⁾ werd opgericht. In 1967 zijn de Dorsets opgegaan in de *Wessex Volunteers* divisie. Het boek beschrijft dus de laatste periode van het bestaan van het Dorset Regiment. Zijn geschiedenis wordt overigens niet alleen via dit boek levend gehouden. Er is een heel museum aan het regiment gewijd, *The Keep in Dorchester*.

Het Dorset Regiment is in de periode 1939-1967 over de hele wereld ingezet. Niet alleen bij de bevrijding van Europa, maar ook bij andere brandhaarden als India en Birma. In deze boekbespreking beperken we ons tot de route die het regiment heeft afgelegd sinds D-day tot de bevrijding van Hengelo op 3 april 1945.

Aan de hand van militaire verslagen, dagboekanteekeningen en persoonlijke verhalen heeft auteur Jary een aansprekende beschrijving gegeven van de gebeurtenissen door de ogen van hen die eraan deelnamen. Daarmee is het een toegankelijk en goed leesbaar boek geworden, zij het Engelstalig.

De kerstkaart van de Wessex Divisie in 1944 geeft goed de route weer die de Dorsets hebben afgelegd sinds hun landing tijdens D-day in Normandië. Na het échec van *Market Garden* bij Arnhem duurde het tot het voorjaar van 1945 voordat de Engelsen via Duitsland en de Achterhoek op konden rukken naar Twente en verder Duitsland in.

De Duitsers hadden zich verschanst bij het Twentekanaal en probeerden de geallieerde opmars van de Dorsets en de Hampshires te stuiten. Ze boden hevige weerstand, maar zonder succes. Zo werd Hengelo direct na het paasweekend, op dinsdag 3 april 1945, bevrijd.

In het boek komt alleen de rol van de Dorsets bij de bevrijding ter sprake. Dat er veel meer eenheden bij betrokken waren, blijft onderbelicht. Hans Pol beschrijft de ware toedracht, o.a. in de inleiding van het boek *Bevrijding Hengelo 1945*³⁾ uit 2005:

“En dan gaat het gebeuren. Om 9 uur start de aanval op Hengelo. Van twee kanten wordt Hengelo benaderd: het

The Dutch inhabitants of Hengelo, occupied by the Germans for four years and eleven months, welcomed their liberators with relief, excitement, unrestrained warmth and hospitality. The happy connection thus forged between 130 Brigade and the people of Hengelo has lasted seventy years. A Hampshire and Dorset presence in Hengelo is maintained by memorials and road names. On 3rd April each year Johan and Annelies Koning, who live in Hengelo, place roses and poppy crosses on the graves of the three Dorsets – Corporal Ivan Parkinson and Privates Harry Butler and Clarence Carver – who were killed in the liberation of their town.

130 Brigade's next encounters were in Holland, in that part of the Netherlands east of the Rhine where the Germans were defending the line of the Twente Canal. While a motor battalion was deployed to deal with this, Guards Armoured Division pressed on and captured Enschede. 130 Brigade was ordered to take the town of Hengelo and then work back down the Twente Canal to clear it of enemy.

studio beerens
de beeldmakers

Fotografie
Multimedia
Internetproducties

www.studiobeerens.nl

Sleutelspecialist F. Havekes
VOOR AL UW

SLEUTELS
LOTEN
LUITWERK

Deldenerstraat 37, Hengelo 074 - 242 04 95

KAPSALON BEERLAGE

Bel voor een afspraak. vlot vakMANschap.

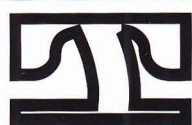
Oldenzaalsestraat 235 - Hengelo (ov) - 074-291 46 21
info@kapsalonbeerlage.nl - www.kapsalonbeerlage.nl

dobey
dol op dieren

DOBEY HASSELO
Hans Vonkstraat 17
7558 BN Hengelo
Winkelcentrum Hasselo
Tel 074 2434789

DOBEY HENGELOSE ESCH
Uitslagweg 95-15
7556 LN Hengelo
Winkelcentrum Hengelose Es
Tel 074 2566877

Uw advertentie hier?

THIJERT
bloemsierkunst

Deurningerstraat 106 - Hengelo.
Telefoon: 074 - 291 65 31 Fax: 074 - 243 12 90

- Boeketten • Kado-artikelen
- Interieurbepantingen • Hydrocultuur

info@thijert.nl www.thijert.nl

Willemstraat 71a
7551 DL Hengelo
074 - 2910244
www.twentie.nl

twentie
dsgn dtp

grafische vormgeving en realisatie

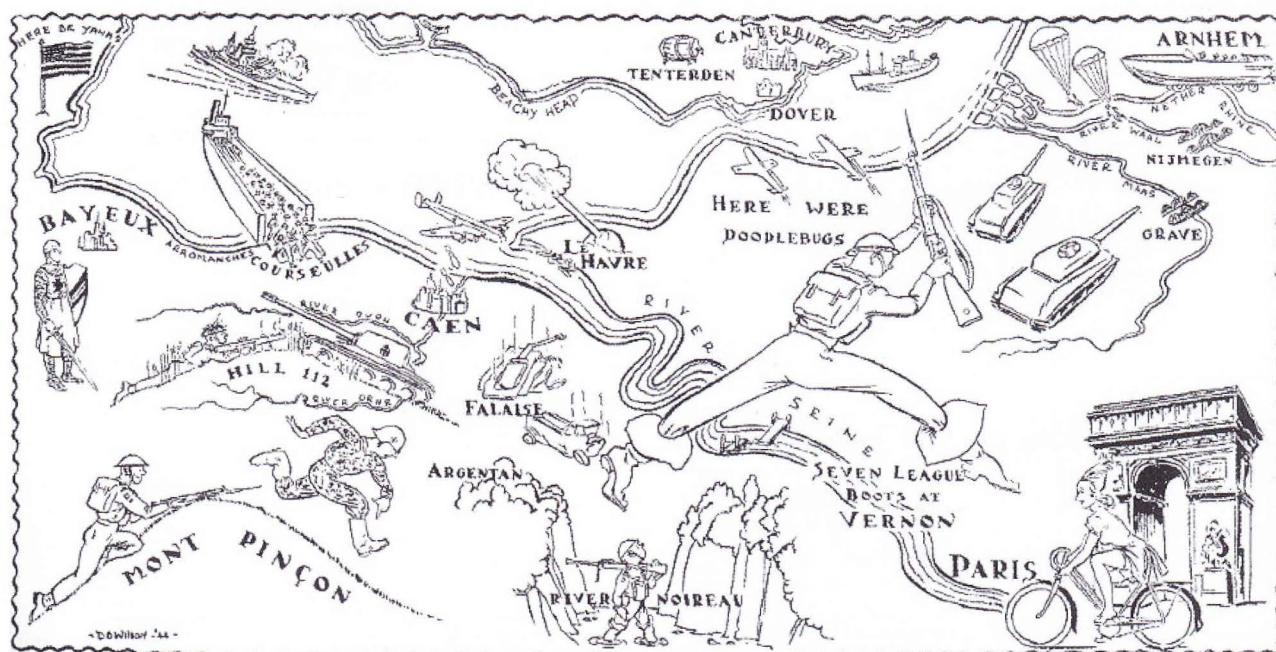
welbions®

Prettig wonen is alles bij de hand hebben om lekker te leven. In een huis, straat en wijk waar ruimte is voor uw wensen en ideeën. Een plek waar u thuis kunt komen. Dat biedt Welbions.

Welbions creëert. Huizen, maar ook voorzieningen voor de inwoners van Hengelo. Dat doen we samen met partners, zoals gemeente, buurtverenigingen én inwoners in de wijk. Wij vinden: een stad, een wijk of een buurt is meer dan een verzameling huizen. Het moet bieden wat u nodig hebt. De wijk is van u. U wilt er thuis komen.

Kom kennismaken in onze woonwinkel aan de Paul Krugerstraat 44 (werkdagen tussen 09.00 en 12.00 uur) of bezoek ons via www.welbions.nl.

Creëert

43rd Wessex Division's Christmas card 1944

7e Hampshire regiment gaat via de Hengelosestraat de Bosweg in en trekt door de bossen van Driene naar de Oldenzaalsestraat. Voorop gaan tanks van de Sherwood Rangers, pelotons van het Middlesex-regiment en lichte tanks van het Antitank-regiment. Daartussen bewegen zich de infanteristen van de Hampshires.

De andere aanval op Hengelo loopt via de Hengelose-Enschedesestraat. De artillerie neemt Duitse posities ter hoogte van de Waarbeek en Balktsweg onder vuur. Er zouden zich daar concentraties van Duitse eenheden ophouden. Ook nu gaan tanks van de Sherwood Rangers voorop, gevolgd door de infanteristen van het 5e Dorset

regiment. (...) Aan het begin van de middag is de rand van Hengelo bereikt."

De contacten met de Dorset-veteranen zijn altijd warm gebleven. Met regelmaat keren zij en hun nazaten terug naar onze stad om deel te nemen aan herdenkings- en bevrijdingsactiviteiten. Sinds 1995 biedt Hengelo gastvrijheid aan alle regimenten die op de een of andere manier direct hebben bijgedragen aan de bevrijding van onze stad. Dankzij het werk van Hans Pol⁴⁾ en anderen hebben we beter inzicht gekregen wie dat geweest zijn. En, hebben we in Thiemsland een blijvende herinnering aan al onze bevrijders overgehouden.

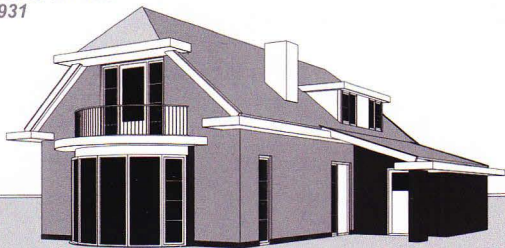
Scroll marking the Liberation of Hengelo

Verwijzingen

- 1) Uitgever The Dorset Press, ISBN 978-0-9929033-0-5
- 2) Infanteristen in augustus 1702 in Ierland bijeengebracht door kolonel Richard Coote.
- 3) Bevrijding Hengelo 1945. Niels Bakker, Hans Pol, Jos Schwertasek. Hengelo, 2005. Uitg. Elbertinck
- 4) Bevrijding Hengelo 1945. Hans Pol e.a., uitgeverij Elbertinck. Zie ook diens boek Onze vergeten bevrijders, waarin alle eenheden aan bod komen die aan de bevrijding van Hengelo hebben deelgenomen.

marcel wilderink architect

interieur bouwmanagement
enschedesestraat 198
074 2429931

www.wilderink.nl

PROFESSIONEEL SCHILDERWERK MET OOG VOOR DETAIL

DE KONING SCHILDERS

NIEUWBOUW EN
ONDERHOUD VOOR:

- Particulier
- Woningbouw
- Utiliteitsbouw
- Industrie

OOK HET
ADRES VOOR:

- beglazing
- vloer-, wand- en raambekleding
- kleur- en technisch advies

100
De Koning Schilders
1906 - 2006

Hassinkweg 9, Hengelo.
Telefoon: 074-2913692.
E-mail: koning@introweb.nl

voor oog en oor • sinds 1980

Enschedesestraat 27 • 7551 EH Hengelo • Telefoon (074) 29 10 800
info@ophofvooroor.nl

HOUTHANDEL SCHARENBOURG

Ganzebosweg 335
7548 PT Boekelo
Tel. 074-3676253
Fax 074-3676611
Autotel. 06-53394623

E-mail: houthandel@scharenborg.com www.scharenborg.com

Café – Restaurant PECA

Oldenzaalsestraat 215
7557 GK Hengelo
Tel. 074-2914332
Anno 1926

Drukkerij Roelofs kleurt kwaliteit

Toen & Nu

Josink Esweeg 23
7545 PN Enschede
T 053-430 63 60
E info@drukkerij-roelofs.nl
I www.drukkerij-roelofs.nl

wonen
slapen
textiel

www.brokinterieur.nl

70 jaar bevrijd

Herdenking en viering

Gerard Jilleba

Op 3 april 1945 is Hengelo bevrijd van de Duitse overheersing. De geallieerde troepen wisten de weerstand van de resterende bezettingstroepen vrij snel te breken. Een gebeurtenis om na 70 jaar zowel te gedenken als te vieren. Waarom gaven zovelen hun leven voor onze vrijheid? Hoe hebben de Hengeloërs de oorlogsjaren doorstaan? Wat heeft de wederopbouw ons gebracht? En wat betekent 70 jaar vrijheid, als je dat beziet in het licht van nu, in een tijd dat oorlog en wreedheid niet veraf zijn?

In april/mei worden er in ons landsdeel diverse activiteiten ontplooid, waarin deze vragen aan de orde komen. Zo ook in Hengelo. Ons museum haakt daarop in.

Van 1 april tot 1 mei vertonen wij in het museum historische films en (losse) foto's over de bevrijding. In dezelfde periode organiseren we enkele middagen voor ouderen (ook voor jongeren toegankelijk) om aan de hand van foto/film- en ander materiaal herinneringen op te halen uit de oorlogsjaren en de jaren daarna:

Woensdagmiddag 1 april om 14.00 uur, entree € 2,50

Dinsdagmiddag 7 april om 14.00 uur, entree € 2,50

Woensdagmiddag 15 april om 14.00 uur, entree € 2,50

Dinsdagmiddag 21 april om 14.00 uur, entree € 2,50

We hopen, dat ook jongeren zich aangesproken voelen om met ouderen in gesprek te gaan en daarbij hun eigen beleving van vrijheid naar voren brengen.

Aanmelding voor deze middagen kan via onze website www.museumhengelo.nl, via info@museumhengelo.nl, bij het museum zelf of telefonisch 074 – 2594216.

Lezing door veteraan David Render¹⁾, 2 april

Een bijzondere belevenis belooft het optreden te worden van de 90-jarige Engelse veteraan David Render. Hij is als 19-jarige betrokken geweest bij de bevrijding van onze stad. Als pelotonscommandant bij de *Sherwood Rangers* leidde hij een 5-tal tanks. Deze maakten de weg vrij voor de infanteristen van het Dorset en van het Hampshire regiment om de Duitse bezetters uit Hengelo te verjagen.

1) De komst van de heer Render is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van de Rotary Hengelo Driene.

Interieurfoto oorlogskamer Museum Hengelo

Op **donderdagavond 2 april** doet David Render in ons museum verslag van zijn ervaringen. **Aanvang 19.30 uur, entree 5 euro.** Ondanks zijn hoge leeftijd weet hij op aansprekende wijze zijn verhaal naar voren te brengen, incl. historische opnamen.

Tijdens zijn verblijf in Hengelo geeft hij nog enkele andere lezingen en gastlessen, o.a. op het lyceum de Grundel. Ook is David Render aanwezig bij het defilé op 4 april in Borne. Dan trekken historische legervoertuigen van Keep Them Rolling door onze buurgemeente. Zie www.thefinalpush2015.com en www.borne.nl voor nadere details over dit defilé.

Adoptie bevrijdingsmonument

Ook op **2 april** dragen basisschoolleerlingen de adoptie over van het bevrijdingsmonument voor het stadhuis. Voorafgaand daaraan worden in de Beekstraat twee stolpersteine (struikelstenen) onthuld. Deze bijzondere tegels gedenken de Joodse Hengeloërs die daar woonden en door de Duitsers zijn weggevoerd en niet zijn teruggekeerd.

10.00 uur Onthullen 2 stolpersteine (struikelstenen) aan de Beekstraat

10.30 uur Start ceremonie Adoptie van het Monument, bij het stadhuis

11.15 uur Nazit in de Burgerzaal

David Render zal aanwezig zijn bij dit evenement.

1945 J.H.J. Wissink (Bets-Jaan) tussen de bevrijders, Klein Driene Meeuwenweg (foto mevr. D. Philippi-Wissink)

Lezing in de bibliotheek

's Middags is er op die 2e april een lezing in de bibliotheek door Brita Röhl. Zij vertelt over haar grootvader ir. Frits Loep. Deze Stork-ingenieur is in 1943 door de Duitsers gefusilleerd, omdat hij verdacht werd van betrokkenheid bij de grote fabrieksstaking die zich destijds vanuit Hengelo over ons land verspreidde. Tot op heden zijn de stoffelijke resten van ir. Loep niet teruggevonden. Vermoedelijk hebben de Duitsers hem ergens in de bossen van Twickel doodgeschoten.

Sinds enkele jaren staat er bij het politiebureau een buste van ir. Loep, waarmee zijn nagedachtenis in ere wordt gehouden.

Andere evenementen

31 maart 19.30 uur: onder auspiciën van de stichting Levend Verleden houdt Wybo Miedema in de bibliotheek een lezing:

Waarom werd Hengelo diverse malen aangevallen? Hoe zat het met verzetsstrijders in de oorlog, waren dit allemaal helden? Hoe wisten sommige joden de oorlog te overleven? En hoe verliep het na de oorlog, hoe heeft Hengelo zich weer opgebouwd? Een bijzonder leerzame avond over de oorlog in onze stad, een verhaal dat niet vergeten mag worden.

Bij de inloop tussen 19.00 en 19.30 uur is er koffie en thee met muzikale begeleiding door de 'Appeltjes van Oranje'. Zij zingen een aantal bevrijdingsliederen.

Kanalje Rood treedt op tussen 21.15 en 21.45 uur met liederen uit het project 'Echo van de Waanzin'. Entree gratis, wel vooraf kaarten bestellen bij de bibliotheek.

Concert 3 april 20.00 uur

Concert Sperrstunde Freedom in de Stadhuishal, toegang € 7,50, kaarten via de bibliotheek.

Organisatie: Artikel 1 i.s.m. Dagblad Tubantia

Sperrstunde Freedom. Een tijdloos verhaal, opgetekend en verteld door slachtoffers van oorlogsgeweld en verschrikkingen in de vorm van een theaterproductie waar muziek, verhalen en beelden aan elkaar worden gekoppeld.

Uitvoerenden:

Twents Jeugd Symfonie Orkest o.l.v. Carl Wittrock, Lezerskoor De Twentsche Courant Tubantia, Karavaan Der Vertellers o.l.v. Wim Wolbrink

4 mei 19.30 uur: Dodenherdenking, in aanwezigheid van enkele (Hampshire c.q. Dorset) veteranen

5 mei: Parade van Keep Them Rolling. De ongeveer 120 voertuigen rijden van Enschede naar Rijssen en komen via de Enschedesestraat door Hengelo.

7 mei 20.00 uur: concert Koninklijke Militaire Kapel in het Rabotheater.

Hengelo besteedt dus op diverse manieren aandacht aan '70 jaar bevrijding'. Als museum dragen we daar ons steentje aan bij, juist in een tijd waarin eens te meer blijkt dat 'vrijheid' geen vanzelfsprekendheid is.

Andere lezingen en activiteiten in het Museum Hengelo

Woensdag 8 april – 19.30 uur: film 'Leerjongen in St. Petersburg' van en door theatergroep Barst.

Entree € 5,00 p.p. (donateurs € 2,50 p.p.).

Zondag 12 april – 14.30 uur: lezing Waterveiligheid in Nederland: Kust, Delta en Grote Rivieren door gastspreker ir. Gerard van Houweninge. Entree € 5,00 p.p. (donateurs € 2,50 p.p.).

Dinsdag 14 april – 14.00: terug naar de sixties, interactieve middag die geheel gewijd is aan de Easy Beat Club in de jaren 1965 – 1968. Entree € 2,50 p.p.

Zondag 19 april – 14.30 uur: Waterveiligheid in Twente en Hengelo door gastspreker ir. Wim Geerdink. Waterschap Vechtstromen. Entree € 5,00 p.p. (donateurs € 2,50 p.p.).

Donderdag 7 mei – 14.00 uur is er een interactieve middagssessie over de wijk 't Wilbert. Dus weer met foto's en filmpresentaties en het uitwisselen van herinneringen tussen de bezoekers. Bezoekers, overigens, die ook nu weer worden opgeroepen zelf foto's mee te willen nemen. Entree € 2,50 p.p.

Zaterdag 16 mei start de tentoonstelling 'Albert Hulshoff Pol, Heraut van het romantische Landschap', deze tentoonstelling loopt tot en met zondag 16 augustus 2015. Entree € 5,00 p.p. (donateurs € 2,50 p.p.).

Markegrenzen in Hengelo (II)

De grens met Borne

Werkgroep markegrenzen Hengelo

De grens en de landweer

Zoals we in 'Hengelo toen&nu' van februari 2015 uitgelegd hebben, werd de grens van de gemeente Hengelo in 1820 in een proces-verbaal vastgesteld. Ter verduidelijking werden aan het proces-verbaal figuratieve schetsen toegevoegd¹⁾. De schets in figuur 1 betreft de grens met de gemeente Borne. Een moderne versie van deze grens, waarop naar believen ingezoomd kan worden, is te zien op www.markegrenzen.nl/marken/woolde/.

Dit deel van de grens volgde de oude grens tussen de marke Woolde en de marke Zenderen en Bornebroek. Zoals de figuratieve schets toont liep deze grens deels over een landweer. Deze landweer kwam uit het noorden, zeker vanaf de vroegere havezathe Graes; daar is hij nog goed te zien^{2,3)}. Net ten zuiden van de weg van Borne naar Delden stond Paal N° 1. Van deze paal tot keisteen N° 2 is de landweer ook nu nog goed te volgen. Hoe ver de landweer oorspronkelijk gelopen heeft is onbekend. In 1832 liep hij tot keisteen N° 3, waar de joodse begraafplaats tot 1960 lag. De landweer liep in ieder geval verder tot voorbij 't Schilt, net ten westen van de spoorlijn, waar de Schillingsboom de doorgang blemmerde³⁾. De gemeentegrens volgde vanaf keisteen

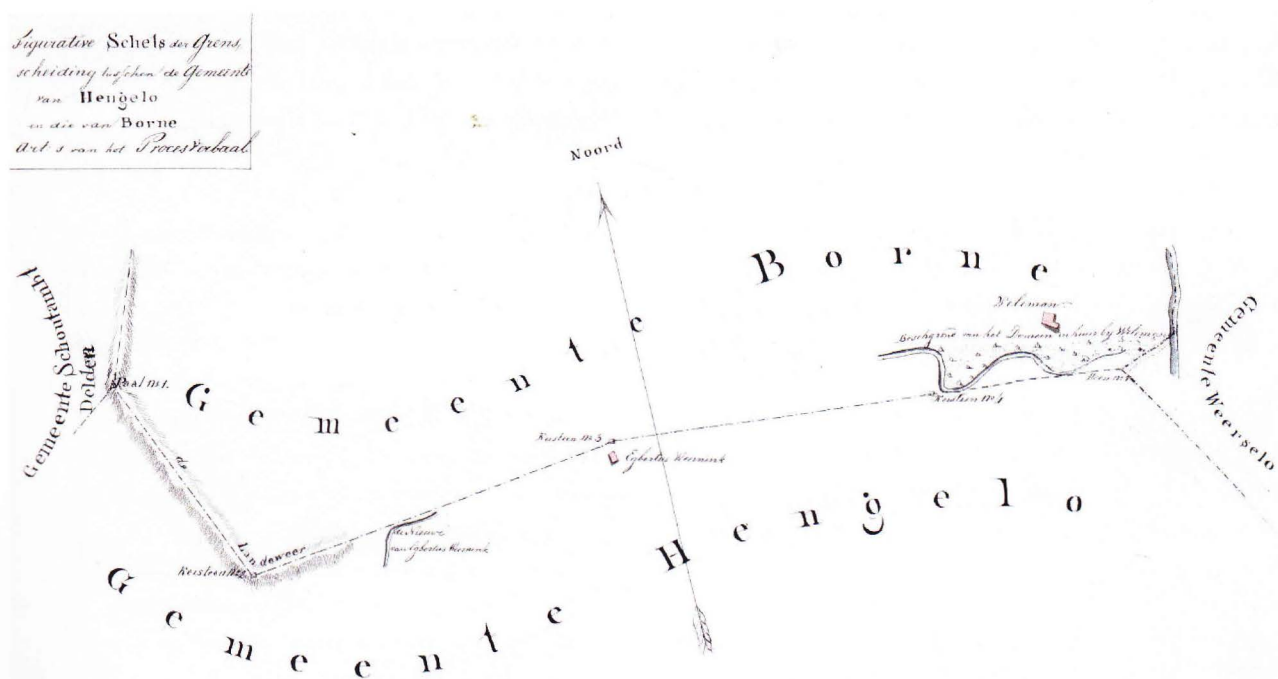
N° 3 een wat noordelijker tracé tot in wat nu de bebouwde kom van Borne is.

De paal en stenen

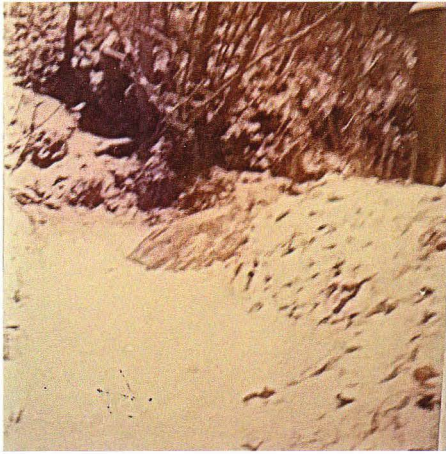
Het onderzoek van de heer Rensen⁴⁾ laat zien dat er in 1977 nog drie keistenen op de grens aanwezig waren, keisteen N° 2, N° 3 en N° 4.

Paal N° 1 (proces-verbaal 1820: de driekante paal in het Marktepaals veen) gaat volgens het proces-verbaal van 1820 nog geplaatst worden. Het gebied heet dan echter al Marktepaalsveen, wat erop wijst dat hier van oudsher een markepaal heeft gestaan. Dit punt was een driemarkenpunt van de marken 'Deldenerbroek en Deldener Es', 'Zenderen en Bornebroek' en 'Woolde'. De paal is al lang verdwenen.

Keisteen N° 2 (proces-verbaal 1820: keisteen in de landweer) lag tot begin 1978 op zijn plek: in de berm van wat nu de A35 is. In het archief van Museum Hengelo⁴⁾ bevindt zich een brief van Rijkswaterstaat aan de heer Rensen om te praten over de toekomst van deze steen. Het idee is om hem veilig te stellen en na aanleg van de A35 weer in de berm terug te plaatsen. Voordat dit overleg plaatsvindt heeft de heer Ter Braak van Veldkampweg 1

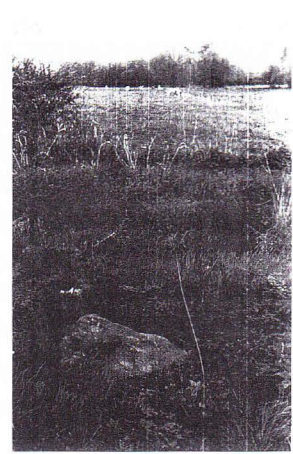
Figuur 1. Schets van de grens tussen Hengelo en Borne

Figuur 2. keisteen N° 2

Figuur 3. keisteen N° 3

Figuur 4. keisteen N° 4

de steen al “veiliggesteld”. In eerste instantie lijkt hij bereid de steen terug te geven, maar later weigert hij met prachtige zinnen als “ik ga niet weer door de knieën met die markesteen” en “hij is van mij, en hij blijft van mij”. De zaak haalt herhaaldelijk de krant, maar de steen blijft liggen onder een berk op het erf aan de Veldkampweg. Nog in 1976 wordt de gemeente Enschede door het kadaster gekapitteld over het verplaatsen van een (eerder verdwenen) grenssteen, maar hier wordt de zaak kennelijk op zijn beloop gelaten. De foto (figuur 2) is van de heer Rensen uit de winter van 1977/1978, net voordat het bovenstaande zich zou gaan voltrekken. Nu, in 2015, is project Veldkamp gestart. De Veldkampweg is verdwenen, de boerderij op nummer 1 afgebroken en de steen is in geen velden of wegen te bekennen.

Keisteen N° 3 (proces-verbaal 1820: keisteen ten westen het huis van Egbertus Weernink, leggende op den zuidhoek van het joodenkerkhof) lag oorspronkelijk iets verder naar het noord-westen, daar waar nu het weiland ligt dat afgerasterd wordt door o.a. twee zandstenen palen, waarschijnlijk een overblijfsel van de begraafplaats³⁾. Nu ligt hij achter de linkerpaal van de toegang naar de Lemerij, erve Breukers (figuur 3). Het kleine steentje bovenop is een moderne artistieke toevoeging. Sinds enige jaren behoort erve Breukers tot de gemeente Hengelo, zodat deze steen nu geheel op Hengelo's grondgebied ligt.

Keisteen N° 4 (proces-verbaal 1820: op den zuid westelijken hoek van den Boschgrond behorende aan het Domein in huur bij Weleman) was in 1978 nog aanwezig, maar is in 1993 al verdwenen⁵⁾. Ook deze foto (figuur 4) is van de heer Rensen. Mevrouw Van Harten-Fransen meldt dat hij onder een boom heeft gelegen; dat was in 1978 niet het geval.

Keisteen N° 5 (in proces-verbaal 1820: gelegen ten zuiden in de sloot van een stuk Domein land ten zuid oosten het huis van Weleman) is het driemarkenpunt met

de marke Hasselo, gemeente Weerselo. Deze steen is al lang weg.

Hiermee hebben we het eerste deel van de laaggang voltooid. Wij hopen dat iemand weet waar Keisteen N° 2 is gebleven; deze steen was er waarschijnlijk tien jaar geleden nog. Ook andere toevoegingen en verbeteringen zijn van harte welkom.

De werkgroep markegrenzen

De werkgroep bestaat op dit moment uit Ellen Beerens, Rob Bloemendaal, Cato van der Bij, Gerhard Post en Miny de Vries. Doel van onze werkgroep is om te onderzoeken waar de markegrenzen en markestenen nog zichtbaar zijn in de gemeente Hengelo. Als u weet waar een steen ligt of heeft gelegen, als u oude foto's hebt met niet meer aanwezige grensstenen, of als u iets gelezen hebt over de grenzen van de marken, of grensconflicten, in oude of recente stukken, laat het ons weten. Dit kan met een berichtje naar hengelo@markegrenzen.nl of een telefoontje naar 074-2423244 (Gerhard Post).

Verwijzingen

- 1) *Gedigitaliseerd op DVD door de Stichting Kadastrale Atlas Overijssel 1832, te bestellen bij Geert Hannink (g.hannink@planet.nl).*
- 2) Marcel Tettero, 'Twickel uitvalsbasis Spaanse soldaten', <http://members.home.nl/m.tettero/Watergeuzen/Twickel.htm>.
Zie ook YouTube: www.youtube.com/watch?v=k00I8jvaww.
- 3) M.G.E. van Harten-Fransen, 'Landweren, Borgen & Postwegen', 1990, p. 43-47.
- 4) H.W. Rensen, *Diverse stukken en foto's, Archief van Museum Hengelo, Inventaris nummer 43.1.*
- 5) M.G.E. van Harten-Fransen, 'Grens- en Markestenen rond de gemeente Borne', 1993.

De straat waarin wij wonen

Geschiedenis en verklaring van straatnamen in de gemeente Hengelo

Jos Schwertasek

Pastoriestraat vervolg

Slagerij Lindeman

Aanleiding om eens extra aandacht aan de totstandkoming van het voormalige Eigen Gebouw te besteden zijn de plannen van Jan Tibben de Pastoriestraat een beter aanzien en meer levendigheid te geven.

Wij houden ons echter met de oude geschiedenis bezig en gaan eens kijken wat er vóór dit huidige monsterachtige bouwwerk op deze plek stond. Ongetwijfeld zal bij veel mensen de naam De Cirkel naar boven komen. En terecht maar we gaan om te beginnen veel verder terug in de tijd voordat we bij De Cirkel terechtkomen.

Aan het begin van de 19e eeuw is het waarschijnlijk eigendom van de familie Ten Cate, maar rond 1864 komt David Lindeman uit Holten en trouwt in Hengelo met een vrouw uit Delden. Of hij gelijk eigenaar wordt weten we niet.

David Lindeman is vleeschhouwer, slager dus. Geen gemakkelijk beroep in die tijd toen er nog geen koelsyste-

Slager Lindeman

men waren en ijs alleen bij kastelen uit de vijvers werd gehakt wanneer het stevig had gevoren. Dit ijs werd danig in een kelder diep onder de grond bewaard.

Uiteraard alleen voor het genot van de kasteelbewoners en bij een ernstige ziekte van een van de mensen afhankelijk van de kasteelheer. Personeel of pachters.

Slager Lindeman

Over het algemeen hadden de slagers geen rijk bestaan. Een slachthuis bestond nog niet in het oude dorp en er werd thuis geslacht. Het vlees werd niet alleen vanuit huis verkocht maar de slager kon je ook met een houten bak waarop stukken vlees lagen langs de deur zien gaan. Voor het weekeinde moest alle vlees verkocht zijn en op vrijdagavond ging de slager naar de zogenaamde 'grootverbruikers' en probeerde daar een bak vlees te verkopen.

Dan begon het loven en bieden zoals we dat vaak nog in het buitenland zien en liepen de gemoederen vaak hoog op. Uiteindelijk kwam men meestal wel tot een overeenkomst. De week daarop begon het hele verhaal weer opnieuw.

David Lindeman was ongetwijfeld een slager die kosjer slachtte maar zoveel joodse klanten waren er nu ook weer niet.

Na twee dochters wordt in 1873 zoon Louis geboren die zijn vader zal opvolgen. Later worden er nog meer dochters geboren. Zoon Louis zal de zaak overnemen en een van de dochters, Johanna wordt kraamverzorgster.

In 1916 overlijdt vader David op 76-jarige leeftijd. Zijn vrouw is al in 1898 overleden.

De zoons van Louis voelen niets voor het slagersvak en zoeken een ander beroep.

Omstreeks 1933 wordt het fraaie oude boerenhuis verkocht en gesloopt. De familie Lindeman verdwijnt uit Hengelo. Een zoon van Louis, Henz vertrekt naar Israël en is later nog een keer weer in Hengelo geweest. Hoe het met de andere leden van de familie is afgelopen is niet bekend.

De andere helft van het oude Saksische huis werd bewoond door de familie Leusink.

Eigen Gebouw

De Moderne Arbeidersbeweging zoekt begin 1931 contact met de bekende Twentse architect Jan Jans en zijn collega H. Henneke. Ze wil een eigen onderkomen, een eigen gebouw dat na de realisatie dan ook de naam Eigen Gebouw zal krijgen.

De architecten ontwerpen een gebouw dat helemaal past binnen de bestaande bebouwing. Het wordt een gebouw zoals die eeuwen lang in Twente werden gebouwd met een puntdak en rode pannen en bakstenen.

Voor de oorlog in juli 1938 vierde de straat feest en werd er een lang gedicht gemaakt. In twintig coupletten kwamen bijna alle zaken voorbij. Ook het Eigen Gebouw kreeg een couplet:

Dan Jan van t rooi gebouw
Die kan ons goed onthalen
Wie daar vergad'ren wouw

Die vond steeds flinke zalen.
Hij heeft ook zijn verlof,
Men kan voldoende krijgen
Men danst er fijn en grof
Men voelt zich vrij en eigen.

Nu zal het met dat dansen 'fijn en grof' in die tijd wel zijn meegefallen. Dat kwam pas in de jaren zestig ondersteund door beatmuziek. Daar kunt u elders in dit nummer meer over lezen. Over het tijdperk van De Cirkel.

Doch de burens van de familie van kleermaker Griepink kwamen ook in het gedicht voor.

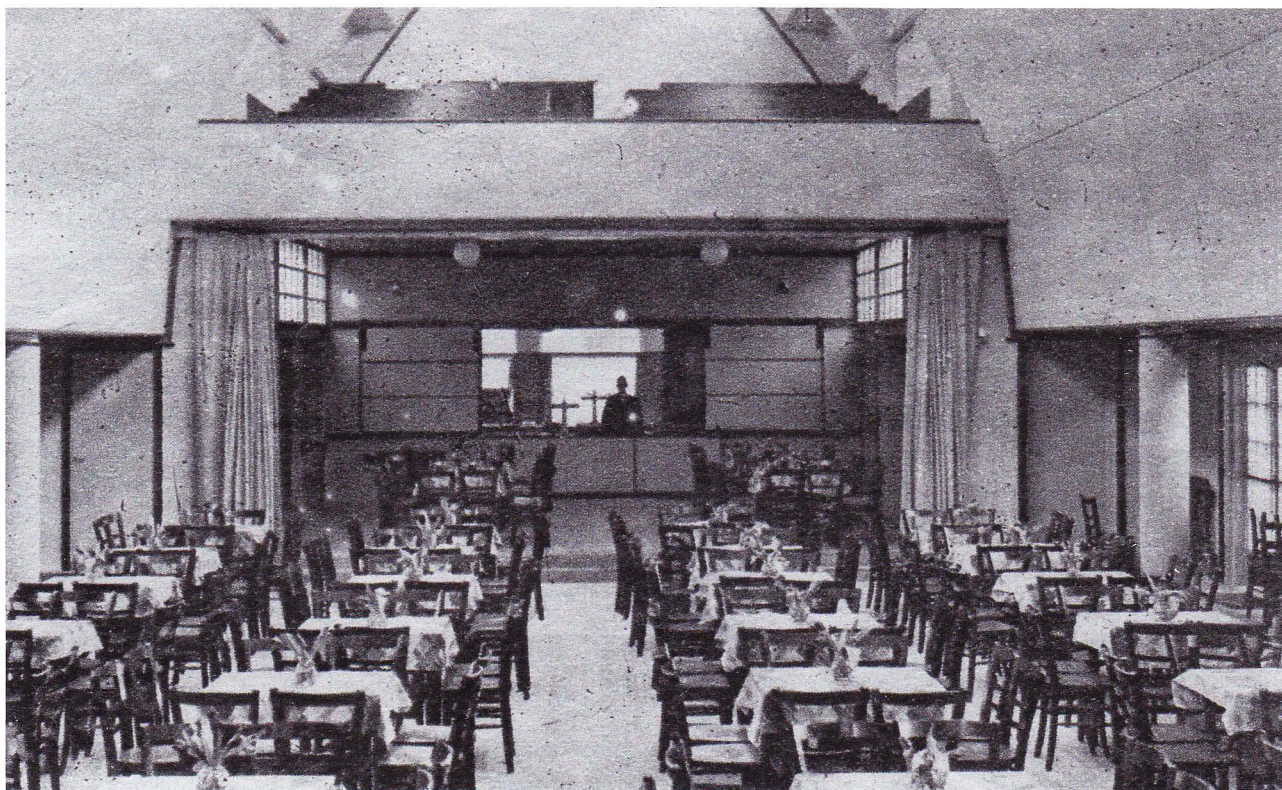
Vrouw Griepink, zeer bekwaam
In t waschen van gordijnen
Gespannen op het raam
of drogen op de lijnen.
Zij hielp zo menigeen
Het schoonmaakwerk te dragen
Men bracht het vuil er heen
't was schoon in een paar dagen.

Tot zover het werk van een onbekende dichter.

Wanneer in de jaren zestig allerlei panden gemoderniseerd of afgebroken worden willen de arbeiders ook niet achterblijven. De schepping van Jan Jans is nog maar

Het eigen gebouw

Interieur eigen gebouw

35 jaar oud maar men vindt het blijkbaar hopeloos ouderwets. Het kunstwerk van Jan Jans wordt gesloopt. De arbeidersbeweging wil ook mee doen met de waan van de dag en een zogenaamd eigentijds gebouw ontwerpen. Wat dat betekent hebben we gezien. Na de sloop in 1967 ontwierp architect Roel Meinen een strak gebouw dat helemaal niet paste in de bestaande bebouwing. De burgerwoning naast het Eigen Gebouw, de woning van kleermaker Griepink moest er ook aan geloven.

In de loop der jaren is het alleen maar lelijker geworden op deze plek.

Zo langzamerhand zijn er toch lieden die vinden dat het zo niet langer kan en het pand en de Pastoriestraat een ander gezicht willen geven.

Thomassonhuis

Aan het begin van de straat bij de Deldensestraat staat al eeuwenlang een groot boerenhuis dat nu nog steeds de naam van een vorige eigenaar draagt, het Thomassonhuis. Het huis heeft al een hele geschiedenis achter de rug. Het kwam al voor op de kadastrale kaart van 1821 en in 1832 was het eigendom van fabrikier Hendrik Ensink, die er een spinnerij en een weverij had. Daarna is het huis overgegaan naar Hendrik Hoedemaker en stond het bij alle Hengeloërs bekend als het Hoedemakershuis. Behalve een winkel en een tabakskerverij, eigendom van Hoedemaker, was er een boekhandel en boekdruk-

kerij van ene Hoeg in gevestigd. Op een openbare veiling in 1881 kocht Jan Wilmink (Koksjaan) die caféhouder, raadslid en wethouder tegelijk was, het huis. Jan schijnt iemand geweest te zijn die niet voor een gat te vangen was en de 'voorschriften van de gemeente soepel toepaste. In de achterbouw had Jan Wilmink een houtdraaijerij, ook dat nog, een echte ondernemer.

In 1917 werd het huis eigendom van de gebroeders Thomasson die er samen woonden.

Toen de familie Thomasson het huis had verlaten stond het geruime tijd leeg totdat er de Stichting Woon- en Werkruimte Kunstenaar haar oog op liet vallen.

Samen met de toenmalige Eswebe, de Stichting, vrienden en kennissen maakte Joop Plasmeijer het huis met geld van de gemeente bewoonbaar.

Na het vertrek van Joop Plasmeijer zijn er een hele rij andere bewoners geweest.

Bouwgeschiedenis

Het vermoeden bestaat dat het huis uit de tweede helft van de 17e eeuw dateert. Aanwijzingen zijn de vondst van een stuk wandtegel die alleen rond 1650 werd gebakken, en een natuurstenen vloer.

Het is een behoorlijk groot pand, zeker voor die tijd toen een groot deel van het dorp uit kleine huizen en hutten bestond.

Het heeft een houten topgevel bestaande uit horizontaal aangebrachte planken. Historisch niet correct want Sak-

sische huizen hebben een topgevel bestaande uit verticale planken. Ook vind je bij soortgelijke huizen geen vensters in de houten gevel.

Aan de zijkant van het huis is een later gebouwde aanbouw. Deze aanbouw bestaat uit grote stenen zogenaamde kloostermoppen. Ze zouden afkomstig zijn van het Huys Hengelo. Daar valt veel voor te zeggen omdat het Huys voor een deel uit deze kloostermoppen was opgetrokken. Achter het museum aan de Beekstraat ligt nog een deel van de muur van het Huys met exact dezelfde stenen.

De stenen aan het Thomassonhuis is een fraai voorbeeld van hergebruik, oftewel zoals dat tegenwoordig heet, recycling. In 1990 was er een grootscheepse restauratie op initiatief van de Stichting Het Neutje.

Het bleek dat het pand de voorgaande honderd jaar geweldig verwaarloosd en gemolesteerd was. Gebinten waren doorgezaagd en met interne verbouwingen werd voorbijgegaan aan de oorspronkelijke indeling. Het valt nu onder Monumentenzorg, een garantie voor de toekomst.

Stalhouderij Wilmink

Een van de ondernemingen die voor de meeste bedrijvigheid zorgde in de oude Pastoriestraat was, behalve smid Van de Berg, de stalhouderij van de gebroeders Wilmink. Elke dag hoorde je het gesnuif van de paarden

en het schrapen van hoeven op het plaveisel.

's Morgens werden de paarden ingespannen voor de ritten die op die dag moesten worden gereden.

Een groot deel van het vervoer gebeurde voor de oorlog nog met paard en wagen. Trouwen, begraven, het afleggen van visites alles ging per koets of rijtuig. Maar ook verhuizingen en niet te vergeten het vleesvervoer vanaf het slachthuis naar de diverse slaggers.

Voor al de ritten met bruidsparen was een welbekend verschijnsel in Hengelo. Regelmatig kon je de rijtuigen voor het stadhuis of voor de kerk zien wachten. Duizenden paartjes werden er door de koetsiers van Stalhouderij Wilmink vervoerd.

Sommigen maakten zelfs twee keer gebruik van de diensten van dit bedrijf. Een keer wanneer ze trouwden en een keer wanneer ze werden begraven.

De koetsiers Horselenberg en Heerse waren kort voor, en in de jaren vijftig bekende stadsfiguren.

Dokterskoets

In de jaren twintig beschikte de legendarische dokter Maas over een eigen koets maar hij had geen paard. Dat huurde hij van Wilmink en daarbij ook een koetsier. Zo'n rit kon de hele dag duren wanneer de dokter van patiënt naar patiënt reed. Vergezeld van zijn hond Moortje.

Thomassonhuis

Foto fam. Sanders

Koetsen van Wilmlink bij de Trouwerij van echtpaar Sanders, die al 65 jaar wonen aan de Venderinksstraat 15 in Hengelo.

Wanneer de koetsier inhiel omdat de weg slecht was tikte de dokter tegen het raampje ten teken dat de koetsier op moest schieten.

Voor de koetsier waren de mooiste ritten naar de patiënten in de buitengebieden. Vooral op een mooi zonnige dag wanneer de bellen op de ruggen van de paarden glommen in de zon.

Oorlogsjaren

Bij het afscheid van Albert Horselenberg kwamen de oorlogsherinneringen boven.

“Ik had ‘s morgens eerst een verhuizing gedaan en moest toen een paar mensen naar een begrafenis in Enschede brengen. We reden langs het Verenigingsgebouw toen er bommen vielen. Het paard sloeg op hol en pas op de Tweekelerweg kreeg ik het span weer tot stilstand. Ik heb een bezem geleend en de wagen schoongemaakt en naar Enschede gereden.

Een andere keer reed ik op de lijkwagen. Toen de bommen vielen kon ik nog net het muizentunneltje in de Waarbekenweg inschieten. Na een hele tijd wachten ging het in galop, lijkwagen of niet, De Grundel in. De dragers die waren gevlucht keerden terug onder modder en vuil. Na het grote bombardement van 1944 heb ik heel wat lijkkisten naar de begraafplaats moeten rijden.”

Veiling

Maar na anderhalve eeuw kwam er een eind aan stalhouderij Wilmlink. Het onderhoud van de paarden en de rijtuigen werd te duur en de exploitatie was niet meer lonend.

Er kwam een veiling waarbij de trouwcoupés, landauers, lijkkoetsen, volgwagens en Jan Plezier onder de hamer kwamen. Ook de schimmels King en Queen werden verkocht met hun tuigen.

Het was afgelopen met de romantiek alhoewel er later voor trouwlustige paartjes nog weer een mogelijkheid kwam om met de koets naar het stadhuis te rijden. Doch niet meer met de koetsiers van Stalhouderij Wilmlink.

De panden werden verkocht en gingen de verloedering tegemoet totdat de Stichting 't Neutje zich hier over ontfermde. Maar dat is voor de volgende keer.

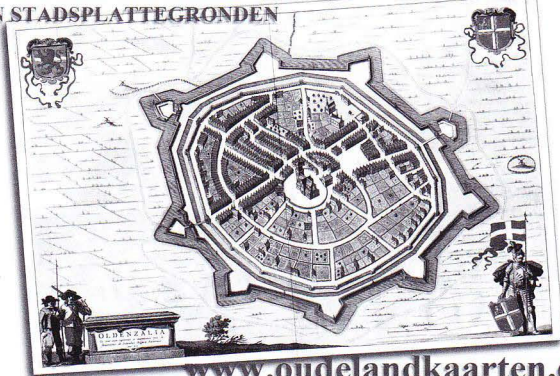
(wordt vervolgd)

Veiling van stalhouderij Wilmlink.

Veiling Stalhouderij Wilmlink (foto Jan Bokkerink)

HONDERDEN REPRODUCTIES VAN OUDE LANDKAARTEN
EN STADSPLATTEGRONDEN

www.oudelandkaarten.eu

Zeer hoogwaardige reproductie's - 80 jaar lichtecht - fraai ingelijst

Lijstenmakerij

KISTEMAKER
Fotogalerie

DRIENERBEEKWEG 30 7557AN HENGELO

074-242 37 57 email: info@fotogaleriekistemaker.nl

ambachtelijke lijstenmakerij, 2000 voorbeeldlijsten

www.lijstenmakerijkistemaker.nl

(aanrijden via Anninksweg - Kievitstraat - Drienerbeekweg)

SINDS 1885
IN DE
MODE

Nieuwstraat 15 Hengelo

Tel. 074-291 23 15

wilmink-oosterveld

bouwbedrijf voor woning- & utiliteitsbouw

telefoon 074 - 266 70 36
www.wilmink-oosterveld.nl

Linderhof

Installatie Techniek

Oelerweg 24 Hengelo

074 -2431 000 info@linderhof-cv.nl

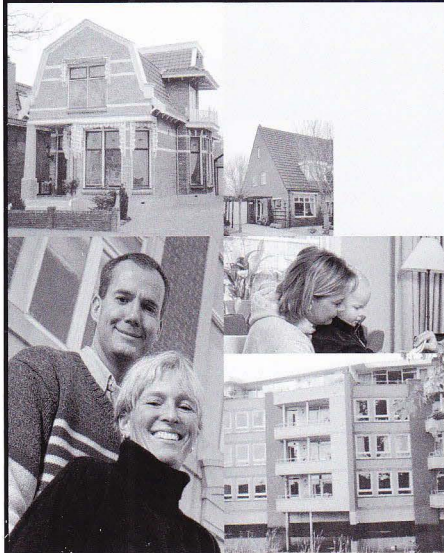
- Nefit HR.-ketels – Onderhoud – Service
- Designradiatoren
- Vloerverwarming
- Duurzame energie – Warmtepompen – Zonlichtsystemen
- Loodgieterswerkzaamheden
- Sanitair
- Zinkwerk

Garantie

op onze dienstverlening...

Pas als u tevreden bent,
zijn wij het ook.

Sinds 1924

Dekkers Garantiemakelaars

Oldenzaalsestraat 59, 7551 AP Hengelo

Telefoon (074) 291 57 00

E-mail info@dekkersmakelaars.nl

Internet www.dekkersmakelaars.nl

**TE
KOOP**

DEKKERS
GARANTIEMAKELAARS
(074) 291 57 00

Pop in Anninkshook

Pel Kotkamp en Jan van Alsté

Uitgaan in Hengelo

Met de opkomst van de popmuziek komen er in Hengelo in de jaren zestig van de twintigste eeuw uitgaansgelegenheden waar regelmatig popmuziekgroepen optreden. Veelal niet onder de naam van de lokaliteit maar onder een Engelse naam die gekozen is door de organisatoren van die optredens. Denk aan de Rootie Tootie in het Vios gebouw, de Easy-Beat club in hotel Deters, de Cavern in Café De Oude Molen, de Koala Club in Hotel Deters, Toestandje in het Beetshuis, Push in de Ark en Fashion in het clubhuis Kreejennus.

Henk van der A

Op de plaats waar nu het appartementencomplex staat links aan het begin van de Anninksweg, stond vroeger het belastingkantoor met daarnaast de Anninkshook, een van oudsher bekend café en zalencentrum. Anninkshook is dan in Hengelo een belangrijke gelegenheid voor bruiloften en partijen. Het staat eerder bekend onder de naam café Beltman en later café Schutten. Nadat het pand twee jaar heeft leeggestaan wordt het in 1971 door Henk van

der A gepacht van de Hengelosche Bierbrouwerij. Henk komt net uit militaire dienst en heeft wel iets met het organiseren van feestavonden. Zo wil hij eind 1964 al een rock 'n roll avond houden in de grote fietsenstalling onder het Telgenflat. Zijn vader is namelijk beheerder van die stalling. De gigantische ruimte is groot genoeg voor concerten, maar de akoestiek houdt niet over vanwege het lage plafond. Het is er echter niet van gekomen.

Sun-shine club

In de eerste jaren gaat Henk als pachter van Anninkshook door met de verhuur van zalen voor bruiloften en partijen. In 1973 vraagt Dick Waanders hem om een club te mogen beginnen in de Anninkshook. In die tijd stoppen veel andere zalen met live optredens en veranderen in discotheken. Dat is goedkoper en minder risicovol. Dick noemt zijn club, Sun-Shine Club. In de Sun-Shine Club wordt een meer klassieke vorm van popmuziek gespeeld. Zo wordt er zowel Rock 'n Roll, Country and Western, Blues, Boogiewoogie, Rhythm and Blues en Folk muziek ten gehore gebracht. Beat-muziek ontbreekt.

Dave Travis and Bunter in de Sun-Shine club 9 september 1973

Affiche

Optreden Toni Macaroni and his Swinging Devils in de Anninkshook 1973

Van de vele bekende groepen die er hebben opgetreden noemen we:

- Tony Macaroni and his Swinging Devils, een bekende zesmans rockband
- Dave Travis and Bunter
- Rob Hoeke's Rhythm and Blues Group. Bekende titels: *Drinking On My Bed* (nr. 11 in 1968), *Down South* (nr. 8 in 1970), *Margio* (nr. 15 in 1966), *What Is Soul*, *When People Talk*, *Double Cross Woman*, *Gettin' Higher*.
- Jaap Dekker's First National Boogie Band. Op het Loosdrechtse Jazzconcours in 1971 wordt hij uitgeroepen tot de beste performer van de oude stijl. Vervolgens scoort hij in die muziekstijl twee gouden platen en eenmaal platina (meer dan 100.000 exemplaren).

Er is ook regelmatig disco. De grammofoonplaten worden dan uitgezocht en gedraaid door discjockey Pel Kotkamp. Voor de afwisseling worden er muziekfilms, tekenfilms en slapsticks vertoond. De club heeft redelijk wat succes maar heeft toch niet lang bestaan.

Anninkshook vanaf 1975

In 1975 koopt Henk van der A het pand Anninkshook van de Hengelosche Bierbrouwerij. Er worden inmiddels live concerten verzorgd door Babylon via het clubcircuit. Zo houden Cuby and the Blizzards en Herman Brood's Wild Romance er op de tweede paasdag van 1976 een jamsessie. En daar blijft het niet bij. Beroemde bands hebben er opgetreden zoals The Shoes, The Motions en de Tee-Set. Velen uit Hengelo en omgeving bewaren goede herinneringen aan deze concerten. Vaak is er meer dan 500 man publiek.

Hengelose studenten

Hengelo beschikt in de jaren zeventig van de vorige eeuw nog over een Hogere Technische School (HTS) en een Sociale- en een Pedagogische Academie. De studenten van die opleidingen weten de weg naar de Anninkshook wel te vinden. Zo houdt de HTS in deze zaal twee keer per jaar haar grote schoolfeest. Vaak is er dan livemuziek. Zo treden The Bintangs, die de Nederlandse

Jaap Dekker in Sun-Shine Club 1973

Meer dan 500 bezoekers bij Magna Carta

Rolling Stones worden genoemd, er twee keer op. Ook herinnert Henk zich de optredens van een Antilliaanse steelband uit Amsterdam. Die moeten om 21.00 uur aanwezig zijn, maar komen meestal pas om 23.00 uur aanzetten. Dat zijn zij gewend, maar de studenten van de HTS niet. Dus dat loopt nogal eens op problemen uit.

Vele plaatselijke bandjes hebben gerepeteerd in Anninkshook waaronder vooral Indo-bands en Antilliaanse bands.

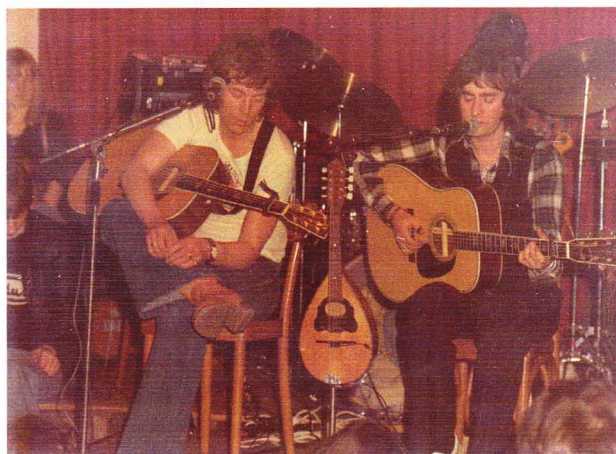
De Sociëteit van de Sociale Academie houdt iedere donderdagavond een discussieavond in de Anninkshook. Ook studenten van andere sociale- en pedagogische opleidingen komen er discussiëren. Vooral tegen de verkiezingen is het er iedere avond stampvol en lopen de emoties vaak hoog op.

Normaal

Carnavalsvereniging De Hookkeerls heeft haar thuisbasis in Anninkshook. Op Rosenmontag 1977 heeft deze carnavalsvereniging de Achterhoekse rockgroep Normaal ingehuurd. Die zijn dan nog niet bekend en hebben net hun eerste single met de naam 't is klotn hier' uitgebracht. Weinig later in dat zelfde jaar wordt 'Oerend Hard' hun grote hit.

1977 en daarna

Door hun succes worden popbands professioneler en hun optredens steeds duurder. De kleinere zalen stoppen vanwege de kosten met liveoptredens en beginnen discotheken. Daarmee wordt ook het bestaan van vele lokale- en regionale popgroepen bedreigd. Sommige

Magna Carta in 1978

Anninkshook na verbouwing 1979

bands gaan verder als coverband voor bruiloften en partijen. Het allerlaatste optreden van de groep Fungus (folk-rock) heeft plaats in Anninkshook in 1977.

Vanaf 1975 organiseert de Stichting Jazz iedere zondagmiddag een concert in Anninkshook. Tot ze in 1979 een subsidie krijgen met de verplichting om in het Hengelse Concertgebouw te gaan optreden. Zo verdwijnen ze uit Anninkshook.

Het laatste liveoptreden is in 1978 van de groep Magna Carta. Het betreft een concert met meer dan 500 bezoekers dat duurt tot 's nachts 3.00 uur. Ondanks het feit dat Henk voor dit nachtconcert een vergunning heeft, wordt hij veroordeeld tot een boete van 75 gulden in een rechtszaak, aangespannen door een protesterende buurtbewoner. Het bedrag is niet het probleem, maar wel de kostbare maatregelen die genomen moeten worden tegen geluidsoverlast. Daarop besluit Henk om te stoppen met live muziek. Het podium wordt in 1979 afgebroken en vervangen door een aantal bowlingbanen.

Henk doet in 1981 de Anninkshook over aan de broers Leo en Herman Kölner. In 1993 wordt de Anninkshook afgebroken en nu staat op die plaats het appartementencomplex 't Annink.

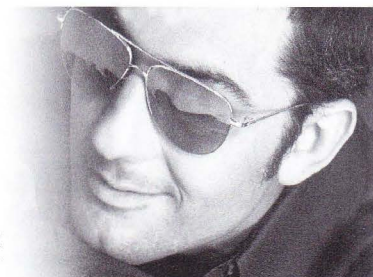
Verantwoording

De basis van dit artikel is een interview van Pel Kotkamp met Henk van der A op 27 november 2014 aangevuld met andere informatie.

ALS IK HET GOED ZIE IS HET VAN GELINK OPTIEK

Optiek Speciaalzaak
Contactlensspecialist

Weemenstraat 51-53 Hengelo tel. 074 - 2917477

Het Historisch Museum Hengelo is op zoek naar
vrijwilligers voor diverse afdelingen:

- Tentoonstellingen
- Archeologie
- Receptie (voornamelijk voor de weekenden)
- Administratie (assistentie)
- Auteurs voor ons blad 'Hengelo toen&nu'

Aanmelden bij het museum:

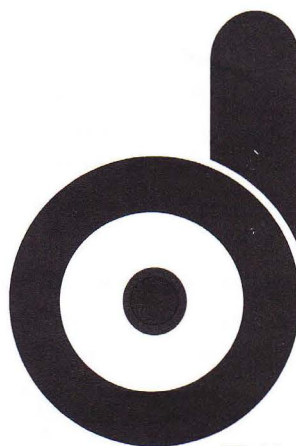
Beekstraat 51, 7551 DP Hengelo Tel. 074-2594216,
email: directie@historischmuseumhengelo.nl

MARSKANT 64, HENGELO 074 - 2428135, WWW.ADOLFSVERLICHTING.NL

VAN MODERN TOT KLASSEK
1000M² SHOWROOM
PARKEREN VOOR DE DEUR

ADOLFS
VERLICHTING

www.damhuishengelo.nl
FINE SERVICE - VAKKUNDIG REPARATIEWERK AAN ALLE RIJWIELEN

Rijwielens
sinds 1935

Rijwielbedrijf Damhuis
Showroom en Werkplaats
Leusveenweg 18-24
7556 VB Hengelo centrum
Tel: 074-2917875

VESPA - PIAGGIO - GIANT - RIIH - SPARTA - SACHS - VINTAGE BROMMERS EN SCOOTERS - E-BIKES
KINDERFIETSEN - RACE FIETSEN - BMX - MOUNTAINBIKES - FIETS ACCESSOIRES - FIXED GEAR
MANDEN EN FIETSTASSEN - KINDERZITJES - REGENKLEDING - VRIJ BLIJVEND EERLIJK ADVIES

VAN HEEK
SCHILDERWERKEN

Met Van Heek komt
't goed in de verf

- schilderwerken
- wandafwerking
- beglazingen
- betonrenovatie

Van Heek Schilderwerken B.V.

Enschedesestraat 186 7552 CL Hengelo (O) • Tel.: 074 - 291 30 23 • Fax: 074 - 291 03 44
Internet: <http://www.vanheek.nl> • E-mail: schilderwerken@vanheek.nl

Lezers reageren

Rudy Krabbenbos

‘Adieu, laatste hoger onderwijs verdwijnt uit Hengelo’, door Hans le Loux en Jos Schwertasek.

Ik heb uw artikel met interesse gelezen. Jammer dat de foto van het schoolgebouw wordt ontsierd door de witte verflaag en de geblindeerde ramen. In de oorspronkelijke staat paste het schoolgebouw beter bij de fraaie naastgelegen woning van meester Room (voor mij de allerbeste onderwijzer die ik heb meegemaakt.)

De Rijkskweekschool zou in 1949 zijn verkast van het gebouw Weemenstraat/Oldenzaalsestraat naar de Krabbenbosweg. Het schoolgebouw Weemenstr. /Oldenzaalsestr. was de school waar ik van 1945 tot 1947 les heb genoten als leerling van de MULO met als directeur de heer Bergsma en de klasseleraar de heer Beeftink. Dat betekent dat dit gebouw in die tijd geen dienst deed als kweekschool.

Het gebouw aan de Krabbenbosweg heeft volgens mij al veel eerder dan in 1949 dienst gedaan als Rijkskweekschool. Al omstreeks 1936 heb ik als kleuter meegemaakt dat leerlingen van de kweekschool hun middagpauze bij ons in de woonkamer (Geerdinksweg) door brachten. Dit waren kwekelingen uit de plaatsen rondom Hengelo.

Mijn moeder voorzag ze van een glas melk en wat te eten tegen een geringe vergoeding (dat veronderstel ik). Deze kwekelingen maakten toen prachtige tekeningen van mij. In de latere jaren 30 en de jaren 40 herinner ik mij nog dat deze kwekelingen op het met schelpen bedekte schoolplein aan balsport deden onder leiding van de gymleraar Heukers, die ook les gaf aan de HBS in de Wilhelminaschool.

Na de april/mei-staking in 1943 kwamen ‘Beambten van de Reichsbahn’ de school bezetten. Op Dolle Dinsdag 1944 verlieten zij het gebouw in paniek. De kelder van de school lag vol met levensmiddelen, maar vooral groenten. Met veel mensen uit de Nijverheid heb ik toen als jongen van 13 jaar een jute zak gevuld met aardappelen en kool weten te bemachtigen.

Ik verheug mij alweer op het volgende nummer van ‘Hengelo toen&nu’.

Hartelijk dank voor uw reactie. Er waren inderdaad al eerder kwekelingen in deze school. De heer Van Wezel, zoon van de melkboer die de Duitsers van melk moest voorzien, kwam met dezelfde mededeling. Na onenigheid met de bezetters hoefden ze daar niet weer te komen. Ze gingen zelf wel naar de melkfabriek. Red.

De woning van Meester Room aan de Krabbenbosweg is gespaard gebleven

Tentoonstelling

Albert Hulshoff Pol, Heraut van het Romantische Landschap

Jos Schwertasek

De zomertentoonstelling is dit jaar geheel gewijd aan de kunstschilder Albert Hulshoff Pol, zijn vriendschap met Piet Mondriaan en de Hengelosche Bontweverij, de fabriek van zijn familie.

Albert Gerhard Hulshoff Pol wordt in 1883 in Hengelo geboren in een fabrikantengezin. Als kind al trekt hij de natuur in om te tekenen. Hij heeft les van de Almelose kunstschilder A.M. Gorter. Zijn werk doet aan dat van Gorter denken.

Na een opleiding aan de Handelsschool in Utrecht bezoekt Albert korte tijd de Rijks Academie in Amsterdam. Zijn leermeesters zijn C.L. Dake en H.J. Wolter.

Bij de kunstenaarsvereniging Sint Lucas ontmoet Albert de elf jaar oudere kunstschilder Piet Mondriaan. Samen trekken ze erop uit in de omgeving van Amsterdam en samen schilderen ze rondom Hengelo (1906-1908). Hun onderwerpen in Twente zijn onder meer het Molenven bij Saasveld en de Watermolen bij Oele.

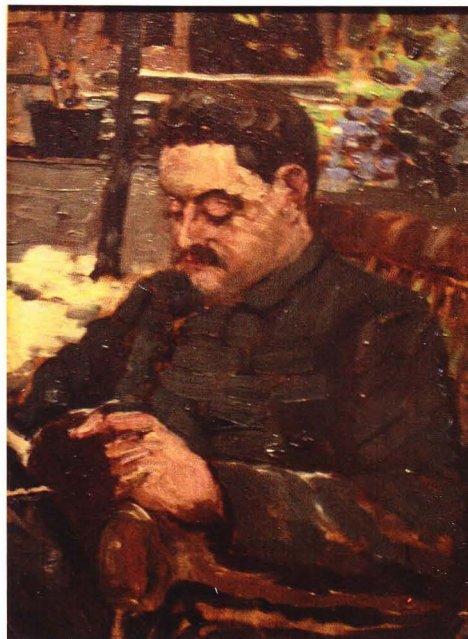
Wat de twee bindt is een zoektocht naar het beleven van de natuur en dat te vertalen in Kunst. Wat maakt een schilderij meer dan een plaatje alleen? Wat wil je overbrengen? In de jaren met Albert zie je Mondriaan steeds meer vereenvoudigen, steeds meer symbolisch schilderen, steeds meer de essentie proberen te pakken. Albert probeert dat ook, soms, maar voor hem gaat het er meer om de sfeer van het landschap te pakken, inclusief zijn grote genieten daarvan en zijn zwaarmoedig somberen, zoals de negentiende eeuwse romantici dat ook deden.

Niet Twente is in de tweede helft van zijn leven Alberts inspiratiebron, maar het veenlandschap bij Hilversum: de plassen, de sloten, het wilgenstruweel, de rietkragen en de wind. Kenmerkend voor zijn beste doeken zijn 'een breed gebaar, een krachtige zwaai, vlug en jachtig'.

Het gaat Albert nog steeds niet om het plaatje, maar om het (heftige) gevoel, erachter.

Albert schildert, tekent en etst behalve landschappen ook interieurs, suikerfabrieken, portretten, bloemen en stillevens.

Hij is (bestuurs-) lid van diverse schilder genootschappen, onder ander van Arti et Amicitiae en van St. Lucas in Amsterdam. Zo spreekt hij zijn kunstbroeders en zo kan hij regelmatig exposeren in het Stedelijk Museum, een soort kunstbeurs van toen. Regelmatig heeft hij zitting in een jury voor te houden tentoonstellingen.

Eén van zijn leerlingen is de kunstschilder Jan van Rijlaarsdam. Albert Hulshoff Pol krijgt de gouden medaille van Koningin Wilhelmina en de Willink van Collenprijs. Werk van hem is onder ander opgenomen in de Rijkscollectie, Centraal Museum Utrecht, Singer Museum in Laren en het Goois Museum in Hilversum. Voor de Universiteit van Utrecht maakt hij portretten van de hoogleraren Moll en Ornstein. Koningin Wilhelmina koopt meerdere schilderijen van Albert Hulshoff Pol.

Hengelosche Bontweverij

De tentoonstelling besteedt ook aandacht aan het bedrijf van de familie Hulshoff Pol, de Hengelosche Bontweverij. De basis voor dit bedrijf werd in 1750 gelegd door Wolter ten Cate en zijn neef Hulshoff.

In 1871 ontstond hieruit een textielfabriek die zou uitgroeien tot een bedrijf met ca. 600 medewerkers.

Na een bloeiende periode rond de eeuwwisseling kwam de onderneming aan het eind van de jaren twintig van de vorige eeuw in zwaar weer.

Buitenlandse concurrentie, economische crisis en slecht management leidde tot liquidatie in 1934.

De tentoonstelling wordt verzorgd door het Museum Hengelo in samenwerking met de familie Hulshoff Pol en is van zaterdag 16 mei tot en met zondag 16 augustus 2015. Van harte aanbevolen.

Wie, wat, waar, wanneer?

Wil Zwienenberg

Van de heer Johan Thüss kregen we onlangs nog een reactie op de foto uit het april nummer van 2014. Hij vroeg zich af of er al op deze foto was gereageerd. Dat bleek dus niet het geval. Het betreft hier een foto van de Wilhelminaschool van Stork. Ik herken de onderwijzer: het is de wiskundeleraar de heer Oranje. Hij studeerde tijdens het lesgeven voor de MO-akte wiskunde. Nadat hij geslaagd was, is hij vertrokken. Hij woonde (in) aan de Oude Bornseweg in een van de huizen tegenover het Achilles-terrein in de ronding van de straat. Volgens mij moet deze foto in 1952, 1953 of 1954 zijn gemaakt. Als u nog meer van deze foto's hebt, wil ik ze wel eens bekijken. Misschien kan ik helpen met het identificeren van de personen. De volgende directeuren/ leraren heb ik persoonlijk gekend: Ir. Van Dalen, Bruinshoofd, Van Egmond (Sjakie), Hauer, Lof, Van de Kevie Buter (gym-leraar), Louis Kotkamp, muziekleraar en mijn favoriet, – hij heeft Freddy Gaasbeek uit Enschede (Freddy Golden) opgeleid en pianoles gegeven–, Den Isiger, Katgert (conciërge). Sassen, Kleefstra, Baltink, Rosens, Mej. Jansen (secretaresse) etc. Ik heb van 1951 t/m 1956 onderwijs aan de Wilhelminaschool gevolgd.

De 2e klas Bankwerken van de Ambachtsschool aan de Tuindorpstraat in 1949 in Hengelo.

Staand 8e van links is Albert Geerdink, rechts van hem Link Kruse. Zittend 2e van links Kolvoort, 4e van links Hobbeling. De leerkracht geheel rechts is de heer Bosch, die de metaal lessen gaf op school.

Wie weet de namen van de overige leerlingen?

Het hek rond de Wilhelminaboom op het Stationsplein

Vorig jaar (2014) is er weer een Wilhelminaboom geplaatst op het Stationsplein in Hengelo. In 1948 werd de boom voor het eerst gepland, ter herinnering aan de 50-jarige regeerperiode van koningin Wilhelmina.

Het hek om de boom is in 1948 gemaakt door de klas Bankwerken van de Ambachtsschool aan de Tuindorpstraat, onder leiding van hun leraar Metaal, de heer Bosch. Het werd een knap staaltje werk. Dit kan Albert Geerdink vertellen, de lange jonge man, midden achter op de foto. De leerlingen vonden het een hele eer dat zij het hek mochten smeden.

Na verbouwingen van het stationsplein heeft het hek opgeslagen gestaan aan de Lijsterweg. In 2014 is het hek in ere hersteld door het plaatsen van een nieuwe boom op het stationsplein.

Het schoolgebouw van de Ambachtsschool was oorspronkelijk van Hazemeijer. De school had in de jaren '40 twee timmer-, een metsel-, twee bankwerk-, een fijnmechanica-, een electro- en twee motortechneek- klassen. De opleidingen bestonden toen nog uit twee leerjaren. De sfeer op school was heel fijn. Albert Geerdink weet nog dat men heel zuinig moest zijn met het materiaal waar men het bankwerkvak mee/ op moest leren, bij gebrek aan materiaal zo vlak na de WO II.

De bewaarschool in de Noork

Deze foto stond in februari 2011 al in ons blad. Mevrouw Ans Vaarhorst – Eshuis was een van deze kleuters in 1952 en kon een aantal namen en locatie aangeven. Het is de bewaarschool op de hoek Onze Lieve Vrouwestraat, St. Janstraat in de Noork, tegenover de OLV kerk en naast de St. Janschool B.

Op de foto herkent zij verder Cilia Krakers, Giny Bosch, Marian Engberink, Gerrit Nijland, , Eddie Peters, Herman Rikkerink en een jongen van Blokhuis, van wie zij de voornaam vergeten is.

Wie kent de overige acht kinderen? En hoe heette de kleuterjuffrouw?

De bewaarschool in de Noork

De 5e klas van de St Bonifatiuschool in Hasselo in 1948

Bovenste rij van links naar rechts: Juffrouw Oda Geuzendam, Gerrit Groot Rouwen, ?, Gerrit Moekotte, Oude Reimer, Henkie Lenferink, ?, Meester Bernard Veldhuis, hoofd van de school. Tweede rij van boven : Giny Nijhof, Truus Habers, Greta Bosman, Truus Vos, Ida Oude Reimer, Truus Sogtoen, Rikie Junink, Kienhuis, Betsie Tanke. Derde rij van boven: Rikie Pisano, Paula Wolthuis, ?, Annie Steghuis, Truus Oude Middendorp, ?, Kienhuis, Annie ten Thij, Lucie Engberink, meisje Groothuis. Onderste rij van links naar rechts: Jo van de Berg, Henk Voorhuis, Blokhuis, Bennie Steghuis, Nijland, Gerrie van Hummel, Leo Bergman.

De Hasselose openbare school is gebouwd rond 1885. In 1907 waren er 124 leerlingen in twee lokalen! In 1908 kreeg de school toestemming om een derde lokaal te bouwen. In 1937 werd de openbare school omgezet in een katholieke en kreeg het de naam St. Bonifatiuschool (bron Ver. Heemkunde oalde Gemeente Weersel).

Tijdens de WO II hadden de Duitsers de school in beslag genomen en zij schilderden een groot rood kruis op de buitenmuur. Mevrouw Rikie Olde Kalter-Pisano kan zich herinneren dat het kruis in 1948 nog zichtbaar was.

Wie weet de vier ontbrekende namen op de foto?

De 5e klas van de St Bonifatiuschool in Hasselo in 1948

MUSEUM HENGelo

Raadsel opgelost

De vraag wie de maquettes heeft gemaakt, die op dit moment in het museum in verband met de tentoonstelling Hengelo moderniseert: Gas, water en Licht, staan opgesteld, is opgelost. We gaan even terug naar de tijd toen in Twente het weekblad 'Twente Intiem' gratis werd bezorgd. Dit weekblad wijdde ook vaak aandacht aan historische onderwerpen en aan bijzondere mensen.

Zo stond er eens een artikel in over de heer H.J. Bruins die van duizenden lucifers een kerk had gebouwd nadat hij was hersteld van een hersentumor.

Op de een of andere manier is onze medewerker Harry Vaanholt met hem in contact gekomen met de vraag of hij maquettes voor het HEIM wilde bouwen.

Dat wilde de oud-verenmaker van de Veerenfabriek Bakker wel. Zijn loopbaan was daar door zijn ziekte afgebroken.

HEIM, toen nog aan de Bornsestraat onder leiding van Max Staal had toen een maquettekamer.

Na de verhuizing naar de Wilhelminaschool zorgde Harry Vaanholt ervoor dat de maquettes bij Oald Hengel werden bewaard.

Een tijd vergeten maar nu weer in het zicht.

Begraafplaats concert

De Vereniging Gemeenschappelijk Onderhoud nodigt u uit tot het bijwonen van de traditionele **voorjaarsdag** op de **Oude Algemene Begraafplaats** aan de Bornsestraat

te Hengelo. De bijeenkomst vindt plaats op **zondag 31 mei 2015**. Het concert wordt verzorgd door **Roosblufpand** (2 personen) en begint om 11.30 uur, de begraafplaats zal vanaf 10.45 uur geopend zijn zodat u voorafgaand aan het concert nog kunt rondwandelen in het fraaie park.

De toegang is gratis

Mededelingen

Op 1 februari 2015 is Jan van Alsté toegetreden tot het bestuur van de Stichting Oald Hengel. Dat moest worden uitgebreid nadat Frans Tillemans en Jacqueline van Brakel het bestuur hebben verlaten.

De geboren Hengeloër Jan van Alsté heeft veertig jaar bij de Universiteit Twente gewerkt in onder-

wijs, onderzoek en management op het gebied van de Biomedische Technologie. Daarnaast heeft hij meerdere bestuurlijke functies vervuld op zijn vakgebied en bij maatschappelijke organisaties zoals de Muziekschool Hengelo en de Ziekenhuisgroep Twente. Op historisch gebied is hij voorzitter geweest van de Vereniging Oudheidkamer Twente en bestuurslid van het Historisch Centrum Hof van Twente. Tot medio vorig jaar was hij directeur van de Sterrenwacht Cosmos in Lattrop. Hij maakt deel uit van het bestuur van de stichting Digitalisering Historische Twentse Kranten.

Bij Museum Hengelo richt hij zich op de organisatie van publieksgerichte activiteiten zoals educatie, popmuziek, schilderkunst, wijk- en kindermiddagen. Met de werkgroep Poparchief Twente verzorgt hij een artikelen reeks in 'Hengelo toen&nu'.

Nieuwe donateurs

De stichting Oald Hengel / Museum Hengelo heten de onderstaande nieuwe donateurs per 1-2-2014 van harte welkom. De dames E. Duenk uit Molenhoek, I. Engelbrecht uit Borne en de heren H.J. Huisman uit Kaatsheuvel, R. van der Maar uit Utrecht, P. Borghuis uit De Lutte, B.J. Thüss uit Enschede en M.H.M. Reefman, J.H.G. Oosterhof, H.C. Wilmlink, H.J.J. Oude Avenhuis, P.W.R. Rientjes, W.A. Hoefsmit en P. Koning allen uit Hengelo.

Donateur worden?

Dat kan al vanaf € 20,00 per jaar.

Bel dan tel. 074 - 2594216 of stuur een e-mail naar administratie@historischmuseumhengelo.nl of kom gezellig langs in de Beekstraat en maak kennis met ons museum en de activiteiten die wij doen voor het behoud van de historie van Hengelo. U bent van harte welkom! Elke middag, behalve maandag, van 14.00 tot 17.00 uur.

OALD HENGEL OF NIEUW HENGEL ZENERINK IS OVERAL THUIS VOOR UW AAN- EN VERKOOP

Als **ZENERINK** makelaardij zijn wij voor u succesvol bij
de aan- en verkoop van uw woning.

Als **ZENERINK** hypotheekspecialisten zijn wij voor u
succesvol bij het afsluiten van hypotheek, op 'maat' gemaakt.

ZENERINK makelaardij Oldenzaalsestraat 109 Hengelo

Gaat u uw woning verkopen? Zengerink Makelaardij biedt u meer zekerheid

Als marktleider en gespecialiseerd woningmakelaar zijn wij in staat om voor u een beter resultaat te behalen. Met een nauwkeurige en onderbouwde taxatie en ons uitgebreide marketingplan (o.a. meer dan 1400 woningzoekenden) bieden wij u de zekerheid van optimale en vlotte verkoop. Geïnteresseerd? Bel vrijblijvend 074 - 243 1010 om een afspraak te maken voor een geheel vrijblijvende taxatie van uw woning.

Onafhankelijk hypotheekadvies

Wij bemiddelen gratis voor alle grote geldverstrekkers. Door onze onafhankelijke werkwijze kunnen wij u gegarandeerd de juiste hypotheek op maat aanbieden. Geïnteresseerd? Bel vrijblijvend 074-243 1010 en maak geheel vrijblijvend een afspraak. Vul op www.zengerink.nl uw hypotheekwensen in. U krijgt binnen 24 uur een maatberekening toegezonden.

ZENERINK

makelaardij b.v.
hypotheekspecialisten b.v.

Oldenzaalsestraat 109 Hengelo (OV)
Postbus 950 7550 AZ Hengelo
info@zengerink.nl fax: 074 - 243 1001
www.zengerink.nl tel.: 074 - 243 1010

